

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽIŪSTAMI

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

POLICIJOS VYKDOMA NUSIKALTIMŲ PREVENCIJA IR TYRIMAS

2021 m. vasario 18 d.

Nr. VAE-1

Valstybės kontrolės – aukščiausiosios valstybinio audito institucijos – pagrindinė funkcija – prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomi ir naudojami valstybės finansai ir kitas turtas bei kaip vykdomas valstybės biudžetas. Valstybės kontrolė, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, siekia didinti viešojo sektoriaus efektyvumą ir jo kuriamą naudą visuomenei, o savo darbui keldama aukščiausius kokybės reikalavimus – būti pavyzdžiu visam viešajam sektoriui.

Auditą atliko: Jolanta Ašmegienė (grupės vadovė), Violeta Butkienė, Monika Eljašovienė, Jonas Izokaitis, Ieva Norušaitienė, Vytenis Žukas, Danutė Balčiūtė.

Valstybinio audito ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimo Audito, Teisės ir teisėtvarkos komitetams, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai, Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos.

TURINYS

PAGRINDINIAI FAKTAI	4
SANTRAUKA	5
ĮŽANGA	11
AUDITO REZULTATAI	14
1. VEIKSMINGAI NUSIKALTIMŲ PREVENCIJAI REIKALINGA INTEGRALI SISTEMA	14
1.1. Nėra koordinatoriaus ir nepakankamai aiškus policijos vaidmuo nusikaltimų prevencijos sistemoje	14
1.2. Policijos nusikaltimų prevencijos priemonės iš dalies orientuotos į nusikalstamumo mažinimą, poveikis nepakankamai vertinamas	17
2. POLICIJOS PAREIGŪNŲ MATERIALINIS APRŪPINIMAS TINKAMAS, TAČIAU BŪTINA TOBULINTI ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ VALDYMĄ	24
2.1. Policijos pareigūnai aprūpinti, kad galėtų vykdyti jiems pavestas funkcijas	24
2.2. Ikitėisminio tyrimo pareigūnų darbo krūviai policijos komisariatuose netolygūs	25
2.3. Pareigūnų kvalifikacijai dėmesys skiriamas, bet trūksta praktinių mokymų	27
3. POLICIJOS REAGAVIMAS IR IKITEISMINIS TYRIMAS GALI GERĖTI	29
3.1. Beveik pusė policijos komisariatų nepasiekė nustatytų reagavimo rodiklių	29
3.2. Trūksta sąlygų užtikrinti greitą ikiteisminio tyrimo atlikimą	32
REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS	37
PRIEDAI	43
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	43
2 priedas. Audito apimtis ir metodai	46
3 priedas. Pokyčių rodiklių duomenys	53
4 priedas. Užsienio šalių praktika: nusikaltimų prevencijos koordinatoriai ir jų funkcijos	55
5 priedas. Kalendoriuose nustatytų su nusikaltimų prevencija susijusių priemonių neįgyvendinimas AVPK	56
6 priedas. Rizikos grupės asmenų rizikos laipsnio (profilio) nustatymo kriterijai	57

PAGRINDINIAI FAKTAI¹

10

apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų, į kurių sudėtį įeina 59 (iki 2020-11-03 – 60) policijos komisariatai.

9 415

policijos darbuotojų, iš jų: 7 777 pareigūnai, 1 638 kiti darbuotojai 2020 m.

1 841

nusikalstamų veikų skaičius 100 tūkst. gyventojų 2019 m. (siekiama ne daugiau kaip 2 000 nusikalstamų veikų 100 tūkst. gyventojų).

78 proc.

Lietuvos gyventojų pasitiki policija 2020 m.² (ES vidurkis – 71 proc.).

7 proc.

nepasiekta rodiklio „Gyventojai mano, kad rizika tapti nusikaltimo auka savo gyvenamojoje vietovėje yra maža“ reikšmė (2020 m. planuota 75, pasiekta 68 proc.).

3 (iš 10)

apskričių vyriausiuosiuose policijos komisariatuose 2019 m. ≥ 50 proc. rizikos asmenų vykdyta mažiau nei 5 individualios prevencijos priemonės per metus.

28

iš 60 policijos komisariatų 2019 m. nepasiekė planuoto reagavimo (atvykimo) į A kategorijos įvykius (labai sunkius ir sunkius) laiku (12 min.) 86 proc. rodiklio.

58

iš 60 policijos komisariatų nurodė aprūpinti reagavimui reikalingomis priemonėmis daugiau nei 85 proc.

~ 60 proc.

ikiteisminių tyrimų 2019 m. baigta Baudžiamojo proceso kodekse nustatytais terminais.

64 proc.

pareigūnų, patenkintų savo tarnyba 2020 m.³

¹ Audituoti 2019 m. rodikliai ir duomenys bei vertinti pokyčiai 2020 m.

² Eurobarometro duomenys 2020. Prieiga per internetą: https://data.europa.eu/euodp/lt/data/dataset/S2262_93_1_93_1_ENG.

³ Vidaus reikalų ministerijos 2020 m. Vyriausybės sektoriaus darbuotojų pasitenkinimo darbu tyrimas.

SANTRAUKA

Audito svarba

Nusikalstamos veikos – vieni svarbiausių gyventojų nesaugumo veiksmų, galinčių padaryti tiesioginę žalą jų gyvybei, sveikatai ir turtui.⁴ Policijos uždavinys – užtikrinti asmens saugumą, žmogaus teises ir laisves, palaikyti viešąją tvarką, užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją bei kontrolę.⁵ Nusikalstamumas yra socialinis reiškinys ir, kaip teigia Jungtinės Tautos, prevencija prisideda prie tvaraus šalies vystymosi, tačiau jai trūksta visų visuomenės sferų dėmesio.⁶ XVIII Vyriausybės programoje numatyta, siekiant efektyviau užtikrinti viešąjį saugumą ir visuomenės lūkesčius, didelį dėmesį ir prioritetą skirti nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencijai, glaudesniai teisėsaugos institucijų ir visuomenės bendradarbiavimui, vykdant įvairias tarpusavio veiklas, skirtas užkardyti teisės pažeidimus ir šalinti jiems atsirasti palankias sąlygas.⁷

Tinkamas policijos funkcijų, tokių kaip nusikaltimų prevencija, reagavimas į pranešimus apie įvykius ir nusikalstamų veikų tyrimas, vykdymas didina visuomenės pasitikėjimą valstybe ir jos institucijomis. Šalies gyventojų apklausos rodo, kad pasitikėjimas policija auga: 2017, 2018 m. buvo 76 proc., 2019, 2020 m. – 78 proc. ir viršija ES vidurkį (71 proc.)⁸. Vis daugiau žmonių kriminogeninę situaciją vertina kaip gerą⁹. Registruotų nusikalstamų veikų skaičius mažėjo nuo 2 257 vnt. 100 tūkst. gyventojų (2017 m.) iki 1 841 (2019 m.), tačiau nusikalstamumo latentiskumas nėra žinomas.

Policija yra pagrindinė reaguojanti į pranešimus apie nusikaltimus ir juos tirianti institucija. 2020 m. Covid-19 pandemijos metu policijai pavestos papildomos funkcijos užtikrinti Vyriausybės numatytą saugumo priemonių vykdymą. Lietuvos gyventojams teikiamų viešųjų paslaugų vykdymui kasmet iš valstybės biudžeto skiriama apie 230 mln. Eur, iš kurių apie 160 mln. skiriama darbo užmokesčiui. Policijos sistemoje dirba daugiau kaip 9 400 darbuotojų (7 777 pareigūnai ir 1 638 kitų darbuotojų).

Siekdami įvertinti, ar policijos veikla rezultatyvi, vykdant nusikaltimų prevenciją ir tyrimą, atlikome veiklos auditą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar policijos veikla vykdant nusikaltimų prevenciją ir tyrimą užtikrina nusikalstamumo mažėjimą.

⁴ Seimo 2015-05-07 nutarimu Nr. XII-1682 patvirtinta Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programa, 13 p.

⁵ Policijos įstatymas, 5 str. 1 d. 1, 2, 4, 5 p.

⁶ Guidelines for the Prevention of Crime, Annex to ECOSOC Resolution 2002/13. United Nations, 2002, 16 p.

⁷ Seimo 2020-12-11 nutarimu Nr. XIV-72 patvirtinta XVIII Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, 244.2. p.

⁸ Eurobarometro apklausos duomenys 2017, 2018, 2019, 2020. Prieiga per internetą: https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2143_88_3_STD88_ENG.

⁹ Vidaus reikalų ministerijos užsakymu UAB „Baltijos tyrimai“ 2019 m. rugsėjo–lapkričio mėn. atlikta apklausa „Gyventojų nuomonė apie policiją ir viešojo saugumo situacijos vertinimas“. Situaciją kaip gerą 2017 m. vertino 65 proc., 2018 – 63 proc., 2019 – 67 proc. gyventojų.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar nusikaltimų prevencija vykdoma tinkamai;
- ar užtikrinamas nusikaltimų prevencijai ir ikiteisminiam tyrimui naudojamų išteklių valdymas;
- ar užtikrinamas operatyvus policijos reagavimas į gautus pranešimus apie galimai padarytas nusikalstamas veikas;
- ar policijos vykdomas nusikalstamų veikų ikiteisminis tyrimas atliekamas tinkamai.

Audito subjektai:

- Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos – organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja policijos uždavinių vykdymą, taip pat organizuoja ir įgyvendina pavaldžių policijos įstaigų valdymą¹⁰.
- Vidaus reikalų ministerija – formuoja valstybės politiką viešojo saugumo srityje, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą¹¹.

Informacija ir duomenys buvo renkami iš Policijos departamento, visų apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų (10) ir policijos komisariatų (60), visų savivaldybių.

Audituojamasis laikotarpis – 2017–2019 m. Kai kuriais atvejais audito įrodymams surinkti buvo naudojami ankstesnių ir 2020 m. duomenys.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (46 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Policijos vykdoma nusikaltimų prevencija ir tyrimas tobulintini siekiant laiku užkardyti, sureaguoti ir atskleisti nusikaltimus. Policija ypatingą dėmesį skiria pareigūnų aprūpinimui reikalingomis priemonėmis ir reagavimui į gautus pranešimus apie daromus nusikaltimus. Rezultatyviai nusikaltimų prevencijai valstybėje trūksta integralios sistemos. Ikiteisminiai tyrimai būtų greičiau atliekami, jeigu ekspertiniai tyrimai būtų atliekami laiku ir būtų užtikrinta, kad apklausose dalyvautų psichologai bei tolygiau paskirstomi pareigūnų darbo krūviai.

1. Veiksmingai nusikaltimų prevencijai reikalinga integrali sistema

- Šalyje nesukurta tarpinstitucinė prevencinės veiklos planavimo, koordinavimo sistema¹², trūksta ir tinkamo nusikaltimų prevencijos reguliavimo, siekiant apibrėžti atsakingus subjektus, jų pareigas ir funkcijas. VšĮ Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrai buvo pavesta formuoti nusikalstamumo prevencijos politiką, organizuoti ir koordinuoti prevencijos programas ir priemones, tačiau centras koordinatoriaus funkcijų nuo 2009 m. neatlieka. Auditorių atlikta apklausa rodo, kad

¹⁰ Vyriausybės 2001-01-29 nutarimu Nr. 98 patvirtinti Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos nuostatai, 10 p.

¹¹ Vyriausybės 2001-03-14 nutarimu Nr. 291 patvirtinti Vidaus reikalų ministerijos nuostatai, 1 p.

¹² 2020 m. valstybinio audito ataskaita „Ar veiksmingai kovojama su elektroniniais nusikaltimais“.

polijos vaidmuo nusikaltimų prevencijos sistemoje nėra pakankamai aiškus 29 polijos komisariatams (48 proc.) ir 24 savivaldybėms (40 proc.). Nėra aiškios institucijų¹³, dalyvaujančių nepilnamečių nusikaltimų prevencijoje, funkcijos: 58 proc. polijos komisariatams, 87 proc. – savivaldybių¹⁴. Taip nesudarytos sąlygos sistemingai vykdyti nusikaltimų prevenciją (1.1 poskyris, 14–17 psl.).

- Apskričių vyriausiųjų polijos komisariatų metiniai planai, kuriuose yra numatytos prevencijos priemonės, nėra koreguojami, kiekvienais metais nustatomi vienodi rodikliai ir priemonės, nors kriminogeninė situacija kiekvienoje apskrityje yra skirtinga. Nesiejant bendrosios prevencinės veiklos su apskričių kriminogenine situacija, nebus parenkamos tinkamos nusikaltimų užkardymo priemonės. Atlikę 353 rizikos asmenų atvejo analizę nustatėme, kad 3 (iš 10) apskričių vyriausiuosiuose polijos komisariatuose 2019 m. pusei ir daugiau rizikos asmenų vykdytos mažiau nei 5 individualios prevencijos priemonės per metus ir tai nepriklausė nuo nustatyto asmens rizikos laipsnio, priemonių skaičius taikytas nuo 43 proc. rizikos asmenų atžvilgiu Telšių iki 86 proc. Utenos apskrityse. Toks individualios prevencijos vykdymas gali būti nepaveikus rizikos asmenims (1.2 poskyris, 17–22 psl.).
- 2005 m. parengta Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programų ir priemonių veiksmingumo vertinimo metodika¹⁵, tačiau polija vykdomų priemonių poveikio pagal ją nematuoja. Apskričių vyriausieji polijos komisariatai kiekvienais metais atlieka kriminogeninės situacijos pokyčio apibendrinamąją analizę. Vidaus reikalų ministerija atlieka gyventojų saugumo jausmo tyrimą, kurio rodikliai nepasiekti¹⁶. Registruotas nusikalstamumas audituojamu laikotarpiu nuosekliai mažėjo (2017 m. – 2 257 nusikalstamų veikų 100 tūkst. gyventojų, 2018 – 2 070, 2019 m. – 1 841), tačiau jis parodo tik dalį nusikalstamo elgesio šalyje, nes neatliekant viktimologinių tyrimų nežinoma latentinio nusikalstamumo dalis. Nepakankamai vertinant nusikaltimų prevencijos priemonių poveikį ir nežinant latentinio nusikalstamumo dalies, nebus aišku, kurios priemonės prisideda prie teigiamų kriminogeninės situacijos pokyčių (1.2 poskyris, 22–23 psl.).

2. Polijos pareigūnų materialinis aprūpinimas tinkamas, tačiau reikėtų tobulinti žmogiškųjų išteklių valdymą

- Polijos aprūpinimas reikiamomis reagavimui priemonėmis kasmet didėjo: 2017 m. pagal standartą nesiekė 50 proc., o 2019 m. buvo daugiau nei 85 proc. Nedidelė dalis (8,2 proc.) pareigūnų, dalyvavusių auditorių apklausoje (80 iš 981) nurodė, kad nėra aprūpinti visomis reikiamomis priemonėmis (trūksta kokybiškų batų, individualių šarvinių liemenių, uniforma neatitinka sezoniškumo ir kt.) arba jos pasenusios, retai atnaujinamos. Nors, pareigūnų teigimu, yra trūkumų dėl priemonių savalaikio atnaujinimo ir jų kokybės – aprūpinimas sudaro tinkamas sąlygas pareigūnams vykdyti reagavimo funkciją (2.1 poskyris, 24 psl.).
- Nustatėme, kad pareigūnų, atliekančių ikiteisminį tyrimą, darbo krūvių nuokrypis daugiau nei 20 proc. nuo apskričių vyriausiųjų polijos komisariatų vidurkio 2019 m. buvo 41 iš 60 polijos komisariatų. Tarp polijos komisariatų taikoma skirtinga

¹³ Valstybės vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, ugdymo įstaigos, savivaldybės, polija, kt.

¹⁴ Iš 54 savivaldybių, atsakiusių į klausimą.

¹⁵ Justickis V., Gečėnienė S., Čepas A. Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programų ir priemonių veiksmingumo vertinimo metodika, 2005. Prieiga per internetą: https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Viesasis_saugumas/Metodikos/Vertinimometodika2005.pdf (žiūrėta 2021-01-06).

¹⁶ Išskyrus 2018 m.: gyventojų, kurie saugiai jaučiasi savo gyvenamojoje vietovėje, dalis proc. planuota 82, pasiekta 83.

praktika vertinant ikiteisminių tyrimų intensyvumą, jų sudėtingumą, nes nėra patvirtintos darbo krūvių skaičiavimo metodikos. Didžiausi šias funkcijas atliekančių pareigūnų darbo krūvio nuokrypiai svyruoja nuo +90 iki –80,2 proc. apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų vidurkio. Apklaustos duomenimis, darbo krūviai netenkina 53 proc. reagavimo ir ikiteisminio tyrimo funkcijas atliekančių pareigūnų ir 38 proc. tik ikiteisminio tyrimo funkcijas atliekančių. Pareigūnų laisvų etatų vidurkis audituojamu laikotarpiu gėrėjo nuo 17,3 iki 13,4 proc., bet 2020 m. buvo didesnis negu 10 proc. 9-iuose (iš 10) apskričių komisariatuose. Netolygus darbo krūvių paskirstymas mažina pareigūnų pasitenkinimą tarnyba (2.2 poskyris, 25–27 psl.).

- Kvalifikacijai kelti 2018–2020 m. policijos skiriamos lėšos didėjo (2018 m. – 212,7 tūkst., 2019 m. – 225,9 tūkst., 2020 m. – 303,9 tūkst. Eur), bet tik kiek daugiau nei pusė (558 iš 1033 apklaustų) pareigūnų teigia, kad į jų kasmet teikiamą poreikį atsižvelgiama. Pareigūnai nurodo, kad mokymai turi būti praktiniai, o gautos žinios būtų pritaikomos tiesioginiame darbe. Tik 15 proc. apklaustųjų nurodė, kad daugiau nei 80 proc. mokymuose įgytų žinių ir įgūdžių yra nauji ir pritaikomi darbe, o 39 proc. šiuose mokymuose nedalyvavo. Praktinių mokymų didinimas prisidėtų prie rezultatyvesnio pagrindinių funkcijų vykdymo. (2.3 poskyris, 27–29 psl.).

3. Policijos reagavimas į įvykius ir ikiteisminis tyrimas gali gerėti

- Audituojamu laikotarpiu visi 10 apskričių vyriausieji policijos komisariatai pasiekė numatytus reagavimo rodiklius dėl A ir B kategorijos pranešimų apie įvykius¹⁷ ir reagavimo laikas kasmet gerėjo: į A kategorijos pranešimus į įvykius planuota sureaguoti per 12 min.: 2017 m. pasiekta per 7,15, 2018 – 6,4, 2019 m. – 6,2 min., į B kategorijos pranešimus planuota sureaguoti per 20 min.: 2017 m. pasiekta per 11,27, 2018 m. – 9,65, 2019 m. – 10,85 min. Tačiau 2019 m. vertinant atskirai 60 policijos komisariatų, 28 nepasiekė planuoto policijos reagavimo rodiklio į A kategorijos įvykius, į B – 6. Pagrindinė jų įvardyta vėlavimo priežastis – reagavimo ekipažų ir pareigūnų trūkumas. Ne visuose policijos komisariatuose laiku sureaguojant į pranešimus, neužtikrinamas tolygus reagavimo funkcijos vykdymas (3.1 poskyris, 29–33 psl.).
- Palyginę Baudžiamojo proceso kodekse, generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro nustatytus prioritetus¹⁸ galime teigti, kad ikiteisminiams tyrimams, kurie pagal kodeksą turi būti prioritetiniai,¹⁹ policijoje nepriskiriamas „aukščiausias prioritetas“, o tais atvejais, kai nusikaltimas nesunkus, gali būti laikomi ir „vidutinio prioriteto“. Taip nesudarytos sąlygos, kad visi ikiteisminiai tyrimai, kuriuose įtariamieji yra suimti, ar įtariamieji ar nukentėjusieji yra nepilnamečiai, būtų atliekami prioriteto tvarka. (3.2 poskyris, 33–34 psl.).

¹⁷A kategorijos pranešimas apie įvykį: pranešimas apie rengiamą, daromą ar padarytą labai sunkų ar sunkų, apysunkį nusikaltimą, kai nukentėjusiojo gyvybei, sveikatai ar didelės vertės turtui gresia pavojus (nustatoma, kai reaguoti reikia labai skubiai); B kategorijos pranešimas apie įvykį: pranešimas apie rengiamą, daromą ar padarytą sunkų, apysunkį ar nesunkų nusikaltimą arba kai nukentėjusiojo gyvybei ar sveikatai gali kilti pavojus, nėra informacijos apie nukentėjusiojo būklę, yra neteisėto turto pasisavinimo ar jo sunaikinimo pavojus, jeigu neturintis įgaliojimų asmuo sulaikė teisės pažeidėją, taip pat pranešimas apie chuliganiškus viešosios tvarkos pažeidimus, viešosios rimties trikdymą, kiti teisės pažeidimai, kai gali kilti pavojus žmonių gyvybei ar sveikatai (nustatoma, kai reaguoti reikia skubiai).

¹⁸ Generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2014-12-08 įsakymu Nr. I-270/5-V-106 patvirtintas Policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo aprašas.

¹⁹ Baudžiamojo proceso kodekso 176 str. 2 d. nustatyta, kad ikiteisminis tyrimas būti prioritetinis byloje, kuriose įtariamieji yra suimti, taip pat byloje, kuriose įtariamieji ar nukentėjusieji yra nepilnamečiai.

- Ikitėisminių tyrimų, kurie baigiami Baudžiamojo proceso kodekse numatytais terminais, dalis didėja, bet ne visi šie tyrimai atliekami nustatytais terminais: 2019 m. sunkių ir apysunkių per 9 mėn. baigta 60 proc., nesunkių ir apysunkių per 6 mėn. – 59,5 proc. Atlikę 93 ikiteisminių tyrimų pratęsimo priežasčių analizę nustatėme, kad 47 proc. terminai buvo pratęsiami nuo 1 iki 5, 45 proc. – nuo 6 iki 10, 8 proc. – nuo 11 iki 16 kartų. Dažniausios pratęsimo priežastys: papildomų procesinių veiksmų atlikimas, ekspertizės ar objektų tyrimai, duomenų gavimas iš kitų subjektų, teisinės pagalbos prašymai užsienio valstybėms. Esant ilgiems ikiteisminio tyrimo terminams gali būti neužtikrinta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje²⁰ įtvirtinta teisė į bylos ištyrimą per įmanomai trumpiausią laiką (3.2 poskyris, 34–35 psl.).
- 2017–2019 m. buvo užregistruota 9 145 vaikai (iki 18 m.), nukentėję nuo nusikalstamų veikų²¹ ir 4 072 nepilnamečiai įtariamai jas padarę²². 30 proc. policijos komisariatų nurodė, kad buvo atvejų, kai apklaustos, kuriose dalyvauja mažamečiai ir nepilnamečiai, vyksta nedalyvaujant psichologui: 28 proc. (47 PK) policijos komisariatų iki 10 proc. atvejų, 2 proc. (3 PK) daugiau nei 10 proc. atvejų. Policijos departamentas ir Vidaus reikalų ministerija 2018–2019 m. teikė siūlymus Vyriausybei dėl centralizuoto psichologų pasitelkimo organizavimo modelio, tačiau problema neišspręsta iki šiol. 16 proc. apklaustų pareigūnų (113 iš 695) nurodė, kad susiduria su psichologo pasitelkimo problema. Visais atvejais psichologo dalyvavimas ikiteisminiame tyrime, kai jame dalyvauja nepilnamečiai, padėtų teisininkams surinkti objektyvesnius įrodymus ir užtikrintų vaikų teises baudžiamojo proceso metu (3.2 poskyris, 35–36 psl.).

Pokyčiai audito metu

- Nuo 2020 m. spalio 1 d. įsigaliojo Darbo su rizikos grupės asmenimis tvarkos aprašas²³. Jame nustatyta, kad skirtingą rizikos laipsnį turintiems rizikos grupės asmenims taikomas skirtingas priemonių skaičius (I rizikos laipsniui jų skaičius neribojamas; II rizikos laipsniui – ne mažiau kaip 3; III rizikos laipsniui – ne mažiau kaip 1 priemonė).
- Nuo 2020 m. Policijos departamentas nustatė²⁴, kad į A kategorijai priskiriamų įvykių pranešimus miesto teritorijoje (savivaldybės centro teritorijoje) reaguojama ne ilgiau kaip per 12 min., o kitose teritorijose – ne ilgiau kaip per 25 min., į B kategorijai priskiriamų įvykių pranešimus miesto teritorijoje – ne ilgiau kaip per 20 min., kitose teritorijose – 40 min.
- Siekiant įvertinti anksčiau įvykdytas reformas, nuo 2020 m. Klaipėdos ir Šiaulių miestų, Šakių ir Plungės rajonų policijos komisariatuose vykdomas eksperimentas, kurio metu, nekeičiant komisariatų struktūros, pareigūnai grįžta prie labiau specializuotos veiklos, atskyrus atsakomybes.

²⁰ 1950-11-04 Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, 6 str.

²¹ Nusikalstamų veikų žinybinio registro informacija.

²² Lietuvos statistikos departamento informacija.

²³ Patvirtintas Lietuvos policijos generalinio komisaro 2020-09-09 įsakymu Nr. 5-V-763.

²⁴ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2019-04-10 įsakymas Nr. 5-V-301 „Dėl reagavimo į pranešimus apie įvykius“.

Rekomendacijos

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

1. Tam, kad visais Baudžiamojo proceso kodekso nustatytais atvejais apklausoje, kai ikiteisminiuose tyrimuose dalyvauja nepilnamečiai, dalyvautų psichologas, imtis priemonių dėl esamo psichologų pasitelkimo modelio tobulinimo (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).

Vidaus reikalų ministerijai

2. Siekiant sistemingo nusikaltimų prevencijos vykdymo ir koordinavimo, sukurti ir įgyvendinti nusikaltimų prevencijos organizavimo modelį, nustatant koordinatoriaus, policijos bei kitų atsakingų institucijų funkcijas ir atsakomybę (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
3. Siekiant žinoti tikrąjį šalies nusikalstamumą, atlikti tyrimus / apklausas, kurios parodytų nusikaltimų latentškumą (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
4. Siekiant vertinti nusikaltimų prevencijos priemonių poveikį patvirtinti jų matavimo metodiką, užtikrinant jos praktinį taikymą (1-asis pagrindinis audito rezultatas).

Policijos departamentui

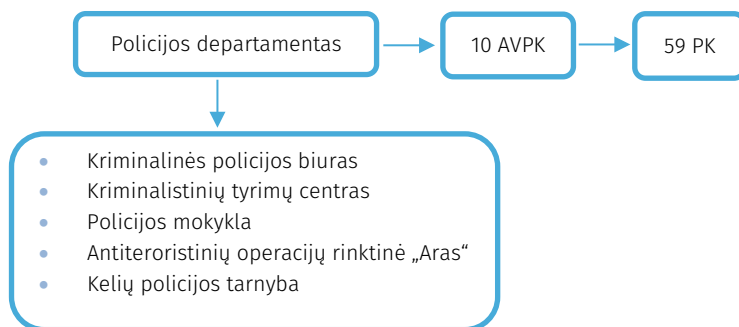
5. Siekiant kryptingos ir prižiūrimos teritorijos specifiką atitinkančios nusikaltimų prevencijos, nustatyti tvarką, įpareigojančią apskričių vyriausiuosius policijos komisariatų kiekvienais metais identifikuoti ne mažiau kaip 3 nusikaltimų prevencijos prioritetus, pagrįstus prižiūrimos teritorijos kriminogeninės situacijos analize, ir rengti šios teritorijos situacinės prevencijos planus, įtraukus bendrosios nusikaltimų prevencijos priemones (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
6. Siekiant tobulinti vykdomą individualią prevenciją, sukurti sistemą, kuri leistų vienoje vietoje tvarkyti ir vertinti turimus duomenis apie rizikos asmenų sąrašė esančius asmenis (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
7. Tam, kad visi ikiteisminiai tyrimai, kuriuose įtariamieji yra suimti arba įtariamieji ar nukentėjęs yra nepilnamečiai, būtų atliekami prioriteto tvarka, tikslinti policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo aprašą (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).
8. Siekiant tolygesnių pareigūnų darbo krūvių visuose policijos komisariatuose, nustatyti kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų planuojamas pareigūnų skaičiaus poreikis padalinyje (2-asis pagrindinis audito rezultatas).
9. Siekiant tobulinti pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procesą, didinti praktinių mokymų apimtį ir užtikrinti sąlygas pareigūnams periodiškai dalyvauti juose (2-asis pagrindinis audito rezultatas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (37 psl.).

JŽANGA

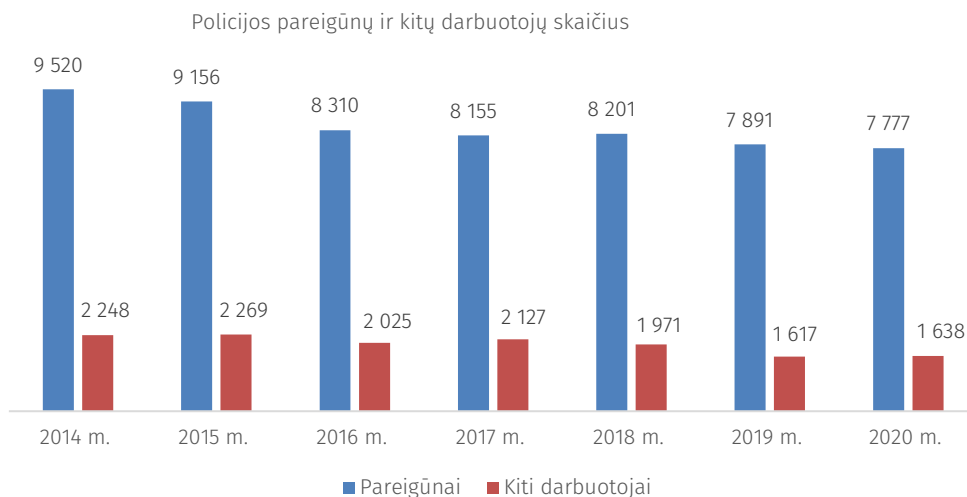
Lietuvos policijos tikslas – saugoti ir gerbti asmens teises ir laisves, užtikrinti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą, formuoti saugią aplinką ir vykdyti veiksmingą nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją ir tyrimą. Siekiant šio tikslo nuo 2008 m. policijos sistemoje vyko pokyčiai: keitėsi valdymo struktūra (1 pav.), darbo organizavimas (iš 59 teritorinių juridinių asmenų liko 10 apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų, į kurių sudėtį įeina 59 policijos komisariatai, bendras apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų naudojamų patalpų plotas sumažėjo 25,2 proc., palyginti su 2017 m.) ir žmogiškieji ištekliai (2 pav.).

1 pav. Policijos sistemos struktūra

Šaltinis – Valstybės kontrolė

2 pav. Policijos darbuotojų skaičius

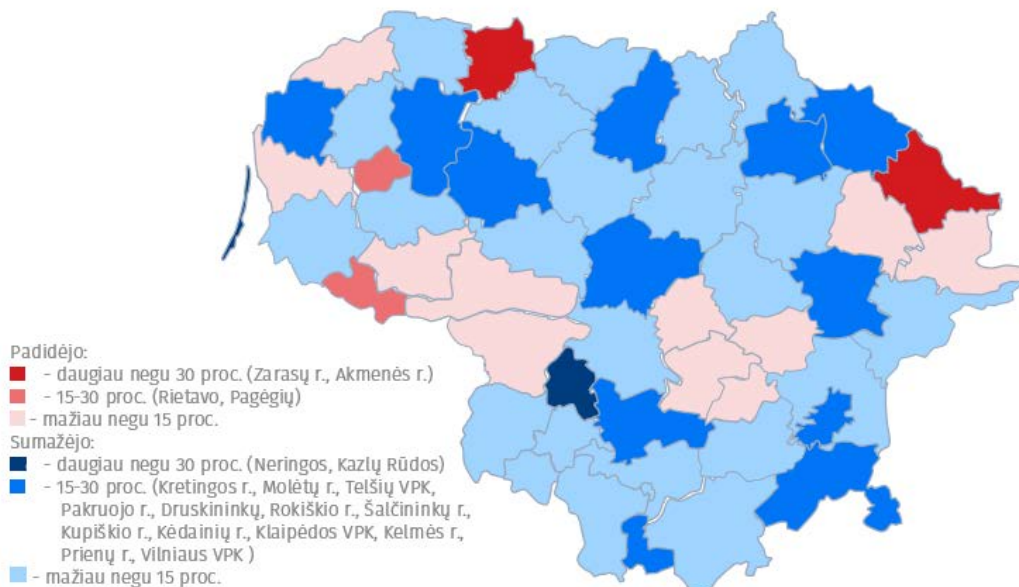
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento pateiktus duomenis

Policijos funkcijoms vykdyti 2017–2020 m. kasmet skiriama per 220 mln. Eur: 2017 m. – 221,5 mln., 2018 m. – 227,6 mln., 2019 m. – 232 mln., 2020 m. – 234,9 mln., iš viso per audituojamą laikotarpį skirta 916 mln. Eur. Pareigūnų darbo užmokesčiui 2017 m. skirta 144,2 mln., 2018 m. – 149,8 mln., 2019 m. – 151 mln., 2020 m. – 162,5 mln., iš viso 607,5 mln. Eur.

Covid-19 priemonėms vykdyti policijai papildomai 2020 m. skirta 6,1 mln. Eur. Covid-19 pandemijos metu policijai teko didelė atsakomybė prisidedant prie situacijos šalyje

suvaldymo. Pavestos ir papildomos funkcijos: teisės pažeidimų, susijusių su užkrečiamųjų ligų plitimu, tyrimas ir jų prevencijos kontrolė: masinio žmonių susibūrimo, pasilinksminimo ir poilsio vietų kontrolė, viešosios tvarkos socialinės distancijos, kaukių dėvėjimo užtikrinimas, asmenų, kurie turėjo izoliuotis, palydos nuo valstybės sienos iki izoliacijos vietos; saviizoliacijoje esančių ir sergančių asmenų kontrolė, izoliavimo vietų ir asmenų judėjimo ribojimų organizavimas. Reagavimas į neskubius C lygio pranešimus buvo maksimaliai organizuotas nuotoliniu būdu, įkūrus virtualų skambučių centrą. Pandemijos laikotarpiu nusikalstamumas sumažėjo 46-iose policijos komisariatuose, o padidėjo 14-oje (3 pav.).

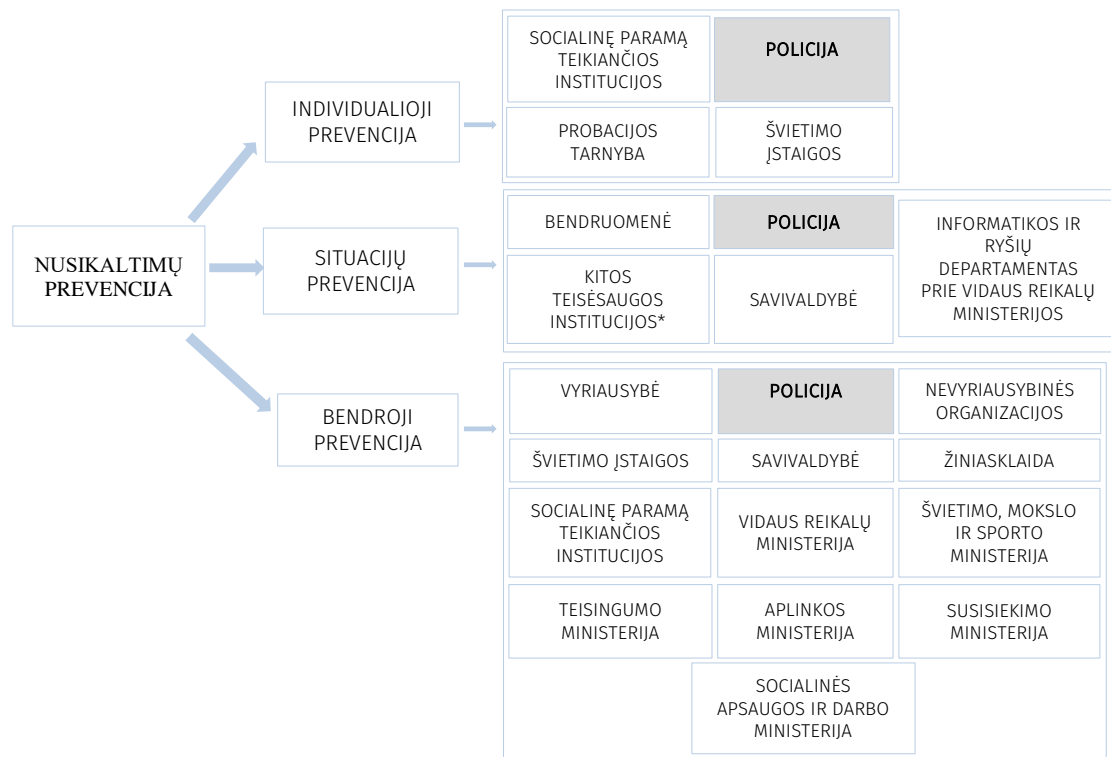
3 pav. Užregistruotų nusikalstamų veikų pokytis 2020 ir 2019 m. pagal policijos komisariatus

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis

Policija, įgyvendindama savo tikslus, vykdo pagrindines funkcijas: atlieka nusikaltimų prevenciją, reaguoja į pranešimus apie įvykius ir tiria nusikalstamas veikas. Policija yra vienas iš nusikaltimų prevencijos dalyvių. Nusikaltimų prevencijos sistemoje dalyvauja daug kitų subjektų (4 pav.).

4 pav. Nusikaltimų prevencijos dalyviai

*Muitinė, Sienos apsaugos tarnyba, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Valstybės saugumo departamentas ir kt.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento pateiktą informaciją

Policija yra pagrindinė ir didžiausia ikiteisminio tyrimo įstaiga, kasmet užregistruojanti vidutiniškai apie 95 proc. visų šalyje užregistruotų nusikalstamų veikų ir ištirianti 93 proc. visų šalyje ištiriamų nusikalstamų veikų.

AUDITO REZULTATAI

1. VEIKSMINGAI NUSIKALTIMŲ PREVENCIJAI REIKALINGA INTEGRALI SISTEMA

1. Jungtinių Tautų gairėse dėl nusikaltimų prevencijos nustatyta, kad gerai suplanuotos prevencijos strategijos ne tik užkerta kelią nusikalstamumui ir viktimizacijai, bet ir užtikrina visuomenės saugumą, prisideda prie tvaraus šalies vystymosi. Veiksminga ir atsakinga nusikalstamumo prevencija gerina visų piliečių gyvenimo kokybę. Tai užtikrina ilgalaikę naudą mažinant išlaidas, susijusias su oficialia baudžiamojo teisingumo sistema, ir kitas socialines išlaidas, atsirandančias dėl nusikalstamumo. Prevencija suteikia galimybių humaniškiau ir ekonomiškiau spręsti nusikalstamumo problemas²⁵.

1.1. Nėra koordinatoriaus ir nepakankamai aiškus policijos vaidmuo nusikaltimų prevencijos sistemoje

2. Ekspertai pasisako, kad nusikaltimų prevencijos efektyvus vykdymas neįmanomas be darnaus koordinavimo²⁶. Minėtose gairėse nustatyta²⁷, kad organizuojant nusikaltimų prevenciją turėtų būti užtikrintas: jos plano sudarymas, nustatyti aiškūs prioritetai ir tikslai; atitinkamų vyriausybinių organizacijų koordinatoriaus funkcija; aiški atskaitomybė už finansavimą, įgyvendinimą ir vertinimą bei planuotų rezultatų pasiekimą²⁸.
3. Audito metu vertinome, ar yra nusikaltimų prevencijos koordinatorius šalies mastu ir ar policija jam teikia informaciją apie priemonių vykdymą.
4. Vyriausybės iniciatyva²⁹ Vidaus reikalų ministerija 2018 m. surengė tarpinstitucinį pasitarimą³⁰ su suinteresuotomis institucijomis, mokslininkais ir Vyriausybės kanceliarijos atstovais, siekdama įvertinti galimybes parengti Prevencijos įstatymo projektą. Jo tikslas būtų įstatymų lygmeniu reglamentuoti nusikaltimų prevencijos veiklą. Iki šiol klausimas neišspręstas. Ministerija 2020 m. balandžio mėn. paskelbė viešąjį pirkimą nusikaltimų prevencijos ir kontrolės sistemos modelio Lietuvoje koncepcijos parengimo paslaugoms pirkti. 2020 m. gruodžio mėn. parengta koncepcija, bet joje nurodyta, kad tikslinga inicijuoti šio parengto koncepcijos teksto aptarimui ir naujų nuostatų bei sprendinių paieškai skirtas diskusijas skirtinguose valstybės regionuose ir atitinkamai koreguoti tekstą atsižvelgiant į diskusijų rezultatus.

²⁵ Guidelines for the Prevention of Crime, Annex to ECOSOC Resolution 2002/13. United Nations, 2002, 1 p.

²⁶ Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro parengta Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės sistemos modelio Lietuvoje koncepcija, 2020.

²⁷ Guidelines for the Prevention of Crime, Annex to ECOSOC Resolution 2002/13. United Nations, 2002, 17 p.

²⁸ Ten pat, 10 p.

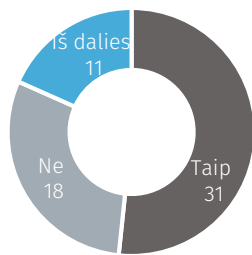
²⁹ Vyriausybės kanclerio 2018-10-08 pavedimas Nr. S-3422.

³⁰ Dalyvavo Ministro Pirmininko patarėjas, Vyriausybės kanceliarijos atstovas, Policijos departamento, Vidaus reikalų ministerijos atstovai, Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovas, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos atstovas, mokslininkai (2018-12-20 protokolas Nr. 12 VL-158).

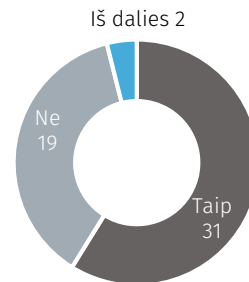
5. 1997 m. Vyriausybės įsteigtam VŠĮ Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrui³¹ buvo pavesta formuoti nusikaltimų prevencijos politiką, inicijuoti, organizuoti ir koordinuoti prevencijos programas ir priemones³². Tačiau centras koordinatoriaus, atsakingo už nusikaltimų prevencijos koordinavimą, funkcijų neatlieka, nes nuo 2009 m. negauna finansavimo iš valstybės biudžeto³³.
6. Nustatėme, kad šalies mastu nesukurta tarpinstitucinė prevencinės veiklos planavimo, koordinavimo sistema³⁴. Vidaus reikalų ministerija auditorių pateiktą rekomendaciją (siekiant, kad nusikaltimų elektroninėje erdvėje prevencinės veiklos įgyvendinimas darytų didesnį poveikį šalies gyventojų gebėjimui atpažinti šias grėsmes, užtikrinti tarpinstitucinį prevencinės veiklos nusikaltimų elektroninėje erdvėje srityje planavimą, koordinavimą ir poveikio matavimą) planuoja įgyvendinti 2024 metais.
7. Šio audito metu apklausus policijos komisariatų ir savivaldybes nustatyta, kad policijos vaidmuo nusikaltimų prevencijos sistemoje nėra pakankamai aiškus (5 pav.).

5 pav. Ar nusikaltimų prevencijos sistemoje aiškus policijos vaidmuo

Policijos komisariatų apklausa

Savivaldybių apklausa

* Apklausėme visus (60) PK ir visas (60) savivaldybes, į klausimą atsakė 60 policijos komisariatų, 52 savivaldybės.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal policijos komisariatų ir savivaldybių apklausų duomenis

8. Policijos komisariatams ir savivaldybėms nėra aiškus institucijų, dalyvaujančių nepilnamečių nusikaltimų prevencijoje, vaidmuo (funkcijos): 58 proc. komisariatų nėra aišku, o 15 proc. tik iš dalies aišku; 87 proc. savivaldybių³⁵ nėra aišku. Apklausų rezultatai rodo, kad nepilnamečių nusikaltimų prevencija turėtų būti vykdoma kompleksiskai, į šį procesą turėtų įsitraukti daugiau tarnybų. Kad nepilnamečių nusikaltimų prevenciją turėtų vykdyti ir visos šios įstaigos (6 pav.), ir kitos įstaigos pagal kompetenciją, pritaria Vidaus reikalų ministerija³⁶ ir kriminologai.³⁷

³¹ Vyriausybės 1997-07-21 nutarimas Nr. 788 „Dėl Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro steigimo“.

³² Seimo 1998-06-25 nutarimu Nr. VIII-810 patvirtinti Teisinės sistemos reformos metmenys, VI sk.

³³ 2020-01-09 susitikime su centro direktoriumi.

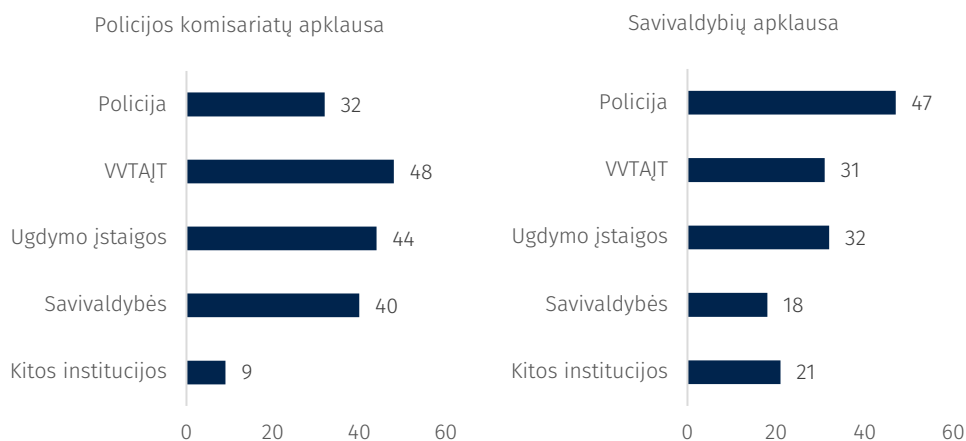
³⁴ 2020 m. valstybinio audito ataskaita „Ar veiksmingai kovojama su elektroniniais nusikaltimais“.

³⁵ 47 savivaldybės iš 54, atsakiusių į klausimą.

³⁶ 2020-06-11 el. būdu pateiktas atsakymas.

³⁷ MRU kriminologas, viktimologas, dr. A. Kiškis, kriminologė, Lietuvos teisės instituto mokslo darbuotoja dr. S. Justickaja.

6 pav. Kas turėtų vykdyti nepilnamečių nusikaltimų prevenciją

* Į klausimą atsakė 60 policijos komisariatų, 55 savivaldybės.

** VVAJT – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal policijos komisariatų ir savivaldybių apklausų duomenis

9. Policija dalyvauja įgyvendinant su nusikaltimų prevencija susijusią Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programą³⁸, kuria tęsiama Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa³⁹. Policija dalyvauja dar dvejose tikslinėse programose – Valstybinėje smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2014–2020 m. programoje⁴⁰ ir Valstybinėje narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 m. programoje⁴¹. Jose dalyvauja ir daugiau skirtingo lygmens ir skirtingas kompetencijas turinčių institucijų. Pavyzdžiui, Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programą įgyvendina Vidaus reikalų, Teisingumo, Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos ir Finansų ministerijos, Valstybės saugumo departamentas, teisėsaugos institucijos ir kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos. Už kiekvienos programos koordinavimą paskirti subjektai, tačiau šalies mastu nėra paskirto subjekto, atsakingo už nusikaltimų prevencijos koordinavimą. Todėl ir nenustatytos policijos ir kitų institucijų funkcijos teikti koordinatoriui informaciją apie vykdomas priemones.
10. Užsienio šalyse, kurių nusikaltimų prevencijos praktika audito metu nagrinėta, yra paskirti subjektai, atsakingi už nusikaltimų prevencijos koordinavimą šalies mastu (pavyzdys).

Užsienio šalių subjektų, atsakingų už nusikaltimų prevencijos koordinavimą, pavyzdžiai

Suomijoje, Švedijoje, Estijoje subjektas, atsakingas už nusikaltimų prevencijos koordinavimą šalies mastu – Nacionalinė nusikaltimų prevencijos taryba, Vengrijoje, Bulgarijoje – Nacionalinė nusikaltimų prevencijos taryba su Ministrų taryba. Airijoje – Nacionalinė policijos ir saugumo tarnyba, Maltoje – Vidaus reikalų ir nacionalinio saugumo ministerija, Čekijoje – Nacionalinis nusikaltimų prevencijos komitetas, prižiūrimas Vidaus reikalų ministerijos, Slovakijoje – Slovakijos Vyriausybės nusikalstamumo prevencijos taryba. Koordinatorius funkcijų pavyzdžiai pateikti 4 priede.

³⁸ Patvirtinta Seimo 2015-05-07 nutarimu Nr. XII-1682.

³⁹ Patvirtinta Seimo 2003-03-20 nutarimu Nr. IX-1383.

⁴⁰ Patvirtinta Vyriausybės 2014-05-28 nutarimu Nr. 485.

⁴¹ Patvirtinta Seimo 2018-12-13 nutarimu Nr. XIII-1765.

11. Kad tikslinga būtų paskirti vieną subjektą, atsakingą už nusikaltimų prevencijos koordinavimą šalyje, pritaria ekspertai⁴², NPLC⁴³, 47 iš 60 PK ir 50 iš 58 atsakusių savivaldybių (pavyzdys).

Institucijų nuomonės dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos koordinavimo

Ekspertai⁴⁴: „reikia sisteminio požiūrio <...> reikalingas koordinavimas aukštu lygmeniu“; „Nors tam tikri sektoriai yra uždengti atitinkamu teisiniu reguliavimu, galėtų būti ir skėtinis įstatymas, užprogramuojantis institucinę sąrangą, principus. Šiuo metu yra tam tikras pasiskirstymas funkcijomis, tačiau neaišku, koks yra NVO, bendruomenių, viešųjų įstaigų vaidmuo, koks jų įgalinimas, koks dalyvavimas. Įstatymas galėtų apjungti skirtingas sritis, aktyvuotų neišnaudotas sritis, įskaitant savivaldybes.“

Policijos departamentas⁴⁵: „šiam įstatyme bei poįstatyminiuose teisės aktuose ir galėtų būti apibrėžtos subjekto, atsakingo už nusikaltimų prevenciją Lietuvoje, pareigos, funkcijos bei tokių subjektų ratas“.

Vidaus reikalų ministerija⁴⁶: „nacionalinė nusikaltimų prevencijos programa, jei tokia būtų, esant dideliame įvairių nusikalstamų veikų pobūdžiui, panašu, vis tiek turėtų būti bendresnio pobūdžio dokumentas ir veikti kartu su kitais panašaus pobūdžio dokumentais. Jau dabar yra patvirtintos ir įgyvendinamos Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programa, Valstybinė smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2013–2020 m. programa, Valstybinė narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 m. programa ir kt.“

12. Aiškūs policijos, savivaldos ir kitų institucijų funkcijų, vykdančių nusikaltimų prevenciją, nustatymas ir suderinimas yra viena nusikaltimų prevencijos sistemiškumo užtikrinimo sąlygų. Todėl turi būti sukurta integrali nusikaltimų prevencijos sistema paskiriant subjektą, atsakingą už jos koordinavimą šalies mastu.

1.2. Policijos nusikaltimų prevencijos priemonės iš dalies orientuotos į nusikalstamumo mažinimą, poveikis nepakankamai vertinamas

13. Jungtinių Tautų gairėse dėl nusikaltimų prevencijos⁴⁷ nurodyta, kad vyriausybės, kitos prevenciją remiančios ir dalyvaujančios projektuojant ir įgyvendinant prevencijos programas organizacijos turėtų atlikti trumpalaikius ir ilgalaikius vertinimus, siekdamos nustatyti, kas veiksminga, kokiomis sąlygomis ir kodėl; atlikti sąnaudų ir naudos analizę (angl. *cost-benefit analysis*); įvertinti, koku mastu prevencijos priemonės prisideda mažinant nusikalstamumą ir viktimizaciją, atsižvelgiant į nusikaltimų sunkumą bei nusikaltimų baimę; sistemingai vertinti prevencijos priemonių rezultatus.
14. Policijos įstatyme vienas nustatytų uždavinių⁴⁸ – nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų (nusižengimų) prevencija. Policija vykdo 3 rūšių nusikalstamų veikų ir kitų teisės

⁴² MRU kriminologas, viktimologas dr. A. Kiškis; [kriminologė](#), Lietuvos teisės instituto mokslo darbuotoja dr. S. Justickaja.

⁴³ 2020-01-09 susitikimo su NPLC protokolas.

⁴⁴ Vidaus reikalų ministerijoje 2018-12-20 vykusio pasitarimo dėl prevencijos įstatymo rengimo poreikio protokolas Nr. 12VL-158.

⁴⁵ 2020-07-22 el. būdu pateikti duomenys.

⁴⁶ 2020-06-11 el. būdu pateiktas atsakymas.

⁴⁷ Guidelines for the Prevention of Crime, Annex to ECOSOC Resolution 2002/13. United Nations, 2002, 23 p.

⁴⁸ 5 str. 1 d. 4 p.

pažeidimų prevenciją⁴⁹: bendrąją prevenciją⁵⁰, situacijų prevenciją⁵¹ ir individualiąją prevenciją⁵². Audito metu vertinome, ar visos nusikaltimų bendrosios prevencijos priemonės remiasi kasmetine situacijos analize (kriminogenine situacija)⁵³; ar realiam nusikalstamumui atskleisti atliekami viktimologiniai tyrimai⁵⁴; vykdoma pakankama (ne mažiau kaip 5 priemonės per metus) individualioji prevencija su kiekvienu rizikos grupės sąraše įrašytu asmeniu⁵⁵; prevencijos priemonių poveikis matuojamas pagal nustatytus kriterijus⁵⁶; kiekvienais metais atliekama priemonių poveikio analizė⁵⁷; ne mažiau kaip 75 proc. gyventojų mano, kad rizika tapti nusikaltimo auka savo gyvenamojoje vietovėje yra maža⁵⁸.

Bendrosios prevencijos priemonės iš dalies remiasi kriminogenine situacija, o rizikos asmenims vykdoma nepakankama individuali prevencija

15. Siekiant imtis tinkamų prevencinių priemonių, reikia žinoti tikrąjį nusikalstamumo lygį. Registruotas nusikalstamumas rodo tik dalį nusikalstamo elgesio šalyje. Jis audituojamu laikotarpiu nuosekliai mažėjo ir 2019 m. pasiekė Viešojo saugumo programoje numatytą siektiną rodiklio reikšmę – 2000 nusikalstamų veikų 100 tūkst. gyventojų (7 pav.).

⁴⁹ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016-06-17 įsakymu Nr. 5-V-492 patvirtintas Policijos prevencinės veiklos organizavimo aprašas, nauja redakcija patvirtinta 2017-12-29 įsakymu Nr. 5-V-1092.

⁵⁰ Bendroji prevencija – reguliarios tikslinės poveikio priemonės, kuriomis siekiama nustatyti ir pašalinti bendrąsias nusikalstamų veikų ir administracinių nusižengimų priežastis ir sąlygas.

⁵¹ Situacijų prevencija – poveikio priemonės, kuriomis siekiama keisti tam tikrų situacijų elementus, sudarančius sąlygas daryti nusikalstamas veikas ar administracinius nusižengimus.

⁵² Individualioji prevencija – poveikio priemonės, kuriomis siekiama individualiai daryti poveikį asmenims, linkusiems nusikalsti, daryti administracinius nusižengimus arba galintiems tapti nusikalstamų veikų ar administracinių nusižengimų aukomis.

⁵³ Vyriausybės 2002-06-06 nutarimu Nr. 827 patvirtinta Strateginio planavimo metodika, 23 p.; finansų ministro valdymo sričių 2018–2020 m. strateginio veiklos plano 43.2 p.; policijos generalinio komisaro 2016-06-17 įsakymu Nr. 5-V-492 patvirtintas Policijos prevencinės veiklos organizavimo aprašas, 2.1 p.

⁵⁴ Kiškis, A. Nusikalstamumas Lietuvoje: ko neparodo oficialioji statistika? Vilnius: MRU, 2008.

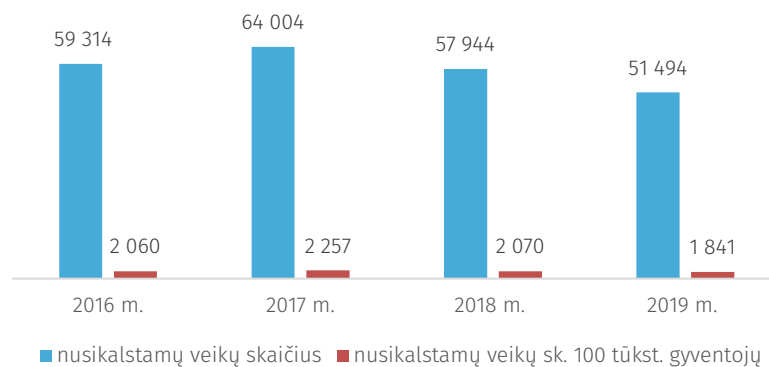
⁵⁵ Policijos įstatymas, 2000-10-17 Nr. VIII-2048, 2 str. 8 ir 11 d., 23 str.; policijos generalinio komisaro 2019-04-30 įsakymu Nr. 5-V-342 patvirtintas Apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų 2019 m. planas, P/1-6.1.10.2.

⁵⁶ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016-06-17 įsakymu Nr. 5-V-492 patvirtintas Policijos prevencinės veiklos organizavimo aprašas, 9 p.

⁵⁷ Ekonominės naudos analizės atlikimo metodikos gairės (Investicinių projektų kaštų-naudos analizės vadovas); Guidelines for the Prevention of Crime, Annex to ECOSOC Resolution 2002/13. United Nations, 2002, 23 p.; Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016-06-17 įsakymu Nr. 5-V-492 patvirtintas Policijos prevencinės veiklos organizavimo aprašas, 8.1 p.; finansų ministro valdymo sričių 2018–2020 m. strateginis veiklos planas, 43.3 p.

⁵⁸ Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programos įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas, patvirtintas Vyriausybės 2016-04-13 nutarimu Nr. 370, 3 sk. R-1-1.

7 pav. Registruotos nusikalstamos veikos 2016–2019 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal nusikalstamų veikų žinybinio registro ir Lietuvos statistikos departamento duomenis

16. Teisės ekspertų ir kriminologų nuomone, oficialioji statistika parodo tik dalį nusikalstamumo. Paskutinio 2012 m. atlikto viktimologinio tyrimo duomenimis, nukentėjusieji teisėsaugos institucijoms pranešė tik apie 29 proc. nusikalstamų veikų, nuo kurių jie nukentėjo 2011 m. Lietuvoje.⁵⁹ Kadangi tyrimai nėra atliekami, latentinių⁶⁰ nusikaltimų dalis šalyje nėra žinoma.
17. Daugelyje Europos valstybių yra naudojami du informacijos šaltiniai: nusikalstamumo registravimas ir viktimologiniai tyrimai. Viktimologinių tyrimų duomenys reikšmingai papildo registruoto nusikalstamumo statistiką, kuria remiantis priimami sprendimai, pagrįsti realia situacija. Viktimologiniai tyrimai organizuojami Airijoje, Estijoje, Graikijoje, Islandijoje, Italijoje, Švedijoje, Vengrijoje, Vokietijoje ir kitose šalyse⁶¹.
18. Per 2017–2019 m. daugiausia nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų registruota šiose srityse: vagystės, fizinio skausmo sukėlimas, kelių transporto eismo saugumo taisyklių pažeidimas, sukčiavimas ir neteisėtas disponavimas narkotinėmis medžiagomis⁶². 2019 m.⁶³ ir 2020 m. Lietuvos policijos bendruomenės pareigūnų privalomų įgyvendinti bendrosios prevencijos veiklų kalendorių (toliau – Kalendorius) analizė rodo, kad nusikaltimų bendrųjų prevencijos priemonių nustatymas iš dalies remiasi kriminogeneine situacija (pavyzdys).

Nusikaltimų bendrųjų prevencijos priemonių nustatymo, iš dalies remiantis kriminogeneine situacija, pavyzdžiai

Vagysčių prevencijai skirtas didesnis dėmesys: 2019 ir 2020 m. nustatyta po 5 priemonės; šių nusikalstamų veikų skaičius nuo 2017 iki 2019 m. sumažėjo visuose AVPK, lyginant su 2017 m. (18427), 2018 m. užregistruota 27 proc. (13497) mažiau, 2019 m. 39 proc. (11261).

Visuose AVPK, išskyrus Alytaus ir Klaipėdos, nuo 2017 iki 2019 m. fizinio skausmo sukėlimo atvejų sumažėjo, tačiau ši sritis išlieka problema: lyginant 2018 m. su 2017 m. 2018 m. užregistruota 5 proc. daugiau, 2019 m. 9,6 proc. mažiau. 2019 ir 2020 m. Kalendoriuose nustatyta viena papildoma 1 priemonė – susitikimai bendruomenėse dėl smurto artimoje aplinkoje netoleravimo skatinimo.

⁵⁹ Mykolo Romerio universiteto atliktas viktimologinis tyrimas, 2012.

⁶⁰ Bluvšteinas J. Neregistruotų nusikaltimų visuma, paslėptas, nematomas nusikalstamumas. Kriminologija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 1994.

⁶¹ Kiškis A., Justickaja S., Uscila R., Justickis V. Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prevencijos perspektyvos. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.

⁶² Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos informacija.

⁶³ Pirmasis bendras visiems AVPK Kalendorius buvo parengtas ir patvirtintas Lietuvos policijos generalinio komisaro 2019-05-13 įsakymu Nr. 5-V-380 „Dėl Lietuvos policijos bendruomenės pareigūnų privalomų įgyvendinti bendrosios prevencijos veiklų kalendoriaus 2019 m. II–IV ketvirčiams patvirtinimo“.

Kelių transporto eismo saugumo taisyklių pažeidimų prevencijos priemonės audito metu nebuvo nagrinėjamos.

Sukčiavimų 2017–2019 m. laikotarpiu padaugėjo arba nesumažėjo 6 AVPK. Ataskaitoje apie viešojo saugumo būklę Lietuvoje⁶⁴ nurodyta, kad sukčiavimų lygis pastaruosius ketverius metus mažai kinta (100 000 gyv. registruota sukčiavimų: 2016 m. – 108,4; 2017 m. – 106,3; 2018 m. – 99,4; 2019 m. – 106,8). 2019 ir 2020 m. kalendoriuose nustatyta 1 priemonė – susitikimai su pagyvenusiais žmonėmis, siekiant suteikti informaciją, kaip apsaugoti nuo sukčiavimo, smurtinių nusikaltimų, kišenvagysčių. Neteisėto disponavimo narkotinėmis medžiagomis nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų skaičius 2017–2019 m. išaugo 18 proc. Šių nusikaltimų skaičius nuo 2017–2019 m. augo 7 AVPK, 1 AVPK šių nusikaltimų lygis liko toks pat, o likusių 2 AVPK 2019 m. sumažėjo. Tačiau susijusių prevencinių priemonių Apskričių VPK metiniuose veiklos planuose (2018–2020 m.) Kalendoriuose (2019–2020 m.) nebuvo/ nėra nustatyta.

19. Apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų metiniai veiklos planai nėra kiekvienais metais koreguojami atsižvelgiant į kriminogeninę situaciją, priemonės kiekvienais metais iš esmės nesikeičia, nustatomi vienodi rodikliai visiems komisariatams⁶⁵ (pavyzdys).

AVPK nusikalstamumo rodiklių pavyzdžiai

Daugumos AVPK rodikliai per 2017–2019 m. mažėjo, tačiau tam tikruose AVPK nusikalstamų veikų skaičius nemažėjo, bet augo, pvz., užregistruotų fizinio skausmo sukėlimo atvejų skaičius lyginant 2019 m. su 2018 m. išaugo Alytaus 3 proc. ir Klaipėdos 2 proc., mažėjo nuo 9 proc. Tauragės iki 34 proc. Utenos apskrityse; vagysčių 2019 m. lyginant su 2018 m. padaugėjo 8 proc. Telšių, mažėjo nuo 9 proc. Kauno iki 24 proc. Vilniaus apskrityse.

Sunkių ir labai sunkių nusikaltimų skaičius bendrai AVPK 2017–2019 m. mažėjo, tačiau skirtingais metais tam tikruose AVPK augo, pvz., sunkių sveikatos sutrikdymų skaičius išaugo 2017–2018 m. Klaipėdos (125 proc.), Panevėžio (500 proc.), Utenos (67 proc.), 2018–2019 m. Tauragės (67 proc.), Marijampolės (43 proc.), Telšių (100 proc.); nužudymų skaičius išaugo 2017–2018 m. Marijampolės (67 proc.), Panevėžio (63 proc.), Šiaulių (71 proc.), Vilniaus (48 proc.), Telšių (50 proc.), 2018–2019 m. Kauno (9 proc.), Utenos (40 proc.).

Bendras nepilnamečių nusikalstamumas 2017–2019 m. sumažėjo, bet baudžiamųjų nusižengimų, kurių padarymu įtariamai nepilnamečiai, skaičius augo: 2017–2019 m. išaugo 12 proc., 2019 m. lyginant su 2018 m. – 53 proc. Tam tikruose AVPK nepilnamečių, įtariamų padariusių nusikaltimus, skaičius 2017–2018 m. augo: Šiaulių (44 proc.), Panevėžio ir Tauragės šiek tiek sumažėjo; 2018–2019 m. išaugo Klaipėdos (24 proc.), Telšių (22 proc.), o Marijampolės ir Alytaus AVPK šiek tiek sumažėjo.

20. Išanalizavę 2019 m. II–IV ir 2020 m. I ketv. AVPK kalendorių įgyvendinimo ataskaitas galime teigti, kad numatytų su nusikaltimų prevencija susijusių priemonių nustatytais atvejais AVPK neįgyvendino, rodiklių nepasiekė (žr. 5 priedą). Kad nustatytų priemonių įgyvendinimas turi trūkumų, patvirtina ir PD parengtos įgyvendinimo pažymos (pavyzdys).

Kalendoriuose nustatytų priemonių įgyvendinimo su trūkumais pavyzdžiai

PD parengtoje 2019 m. II ketv. priemonės įgyvendinimo pažymoje nurodyta, kad tik dviejose apskrityse jos įgyvendinimas vertinamas kaip geras, aštuoniose apskrityse priemonė vertinama kaip įgyvendinta vidutiniškai arba silpnai. „<...> Vertinant vagysčių iš gyvenamųjų patalpų prevencijos dienos Europoje minėjimo renginius, pažymėtina, jog vagysčių iš gyvenamųjų patalpų prevencijai nebuvo skiriamas pakankamas dėmesys. Pažymėtina, kad gyventojams organizuotų susitikimų ar renginių metu pateikiama per daug skirtingos informacijos: kalbama ir dalinami lankstinukai vagysčių iš gyvenamųjų patalpų prevencijos dienos Europoje minėjimo metu ne tik apie vagysčių iš gyvenamųjų patalpų prevenciją, bet ir sukčiavimą, smurtą artimoje aplinkoje, vagystes iš automobilių, nekoncentruojant dėmesio į priemonės tikslą“⁶⁶.

⁶⁴ Vidaus reikalų ministerijos parengta Ataskaita apie viešojo saugumo būklę Lietuvoje 2005–2019 m.

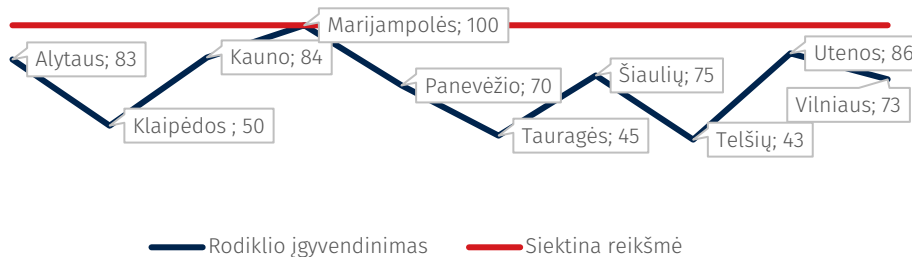
⁶⁵ Išskyrus vertinimo kriterijaus – parengtų ir kartu su savivaldybėmis įgyvendintų (įgyvendinamų) prevencinių programų skaičius – rodiklio reikšmę, nes šių programų įgyvendinimą finansuoja savivaldybės.

⁶⁶ Policijos departamento 2019-09-06 pažyma dėl organizuotų prevencinių priemonių 2019 m. II ketv. pagal bendrosios prevencijos veiklą kalendorių Nr. 5-S-8431 ir 2020-04-26 pateikti duomenys el. būdu.

2019 m. III ketv. priemonės įgyvendinimo pažymoje⁶⁷ nurodyta: „Pastebimas AVPK įgyvendinamų priemonių kiekybės ir kokybės kontrolės nepakankamumas. <...> Visuose AVPK turi būti gerinami priemonių įgyvendinimo rezultatai ir užtikrinamas visų priemonių įgyvendinimo tolygumas“.

21. Policijos įstatyme⁶⁸ nustatyti kriterijai, pagal kuriuos asmenys laikomi rizikos grupės asmenimis ir kuriems taikoma individualioji prevencija. Taikant papildomus Policijos departamento nustatytus kriterijus (žr. 6 priedą) sudaromi didžiausių rizikos laipsnį turinčių asmenų sąrašai. 2018 m. į juos visuose AVPK buvo įtraukti 3 483 rizikos asmenys, 2019 m. – 4 771. 2018 m. AVPK metiniame veiklos plane kiekvienam rizikos asmeniui buvo nustatytas rodiklis taikyti ne mažiau kaip 20 priemonių per metus, bet audito metu nustatėme, kad rodiklio nepasiekė trys (Šiaulių AVPK rodiklis – 16,6; Telšių – 19,7; Vilniaus – 17,9). Priežastis ta, kad vertinimo kriterijus (20 priemonių vienam rizikos asmeniui) buvo pradėtas vykdyti tik nuo 2018-07-01, nes minėti planai buvo patvirtinti tik 2018-06-12⁶⁹. 2019 m. visi AVPK pasiekė ir viršijo bendrą priemonių skaičių visiems rizikos asmenims (ne mažiau kaip 5 priemonės per metus kiekvienam). Tačiau tai neatskleidžia, kiek šių priemonių taikyta vienam rizikos grupės asmeniui. Siektinas rodiklis buvo sumažintas, nes, PD teigimu⁷⁰, pradėjus kalbėti su į rizikos grupės sąrašą įtrauktais asmenimis nustatyta, kad, nors formaliai dalis jų ir atitinka rizikos asmeniui nustatytus kriterijus, tačiau taikyti prevencinį pokalbį 20 kartų netikslinga, nes jo elgesio priežastys neturi antisocialinės kilmės ir netikslinga įtikinėti dar kartą nedaryti nusikalstamos veikos.
22. Išnagrinėję AVPK pateiktus duomenis apie audito metu 353 atrinktiems rizikos asmenims taikomas prevencines priemones, galime teigti, kad 2019 m. tik 1 (Marijampolės AVPK) iš 10 AVPK ne mažiau kaip 5 priemonės buvo taikytos visiems atrinktiems rizikos asmenims. Trijuose AVPK daugiau arba lygiai 50 proc. rizikos asmenų buvo vykdytos mažiau nei 5 priemonės per metus (8 pav.). Toks priemonių skaičius buvo taikytas nuo 43 proc. rizikos asmenų atžvilgiu Telšių AVPK iki 86 proc. Utenos AVPK. Atlikę atvejų analizę nustatėme, kad atrinktiems rizikos asmenims prevencinių priemonių skaičius, jų taikymo dažnis 2019 m. nepriklausė nuo nustatyto rizikos laipsnio.

8 pav. Atrinktų rizikos grupės asmenų dalis (proc.) AVPK, kuriems 2019 m. taikytų individualiosios prevencijos priemonių skaičius yra ne mažesnis kaip 5 per metus

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal AVPK pateiktus duomenis

⁶⁷ Policijos departamento 2020-06-25 pažyma apie 2019 m. III ketv. vykdytas prevencines priemones pagal Lietuvos policijos bendruomenės pareigūnų privalomų įgyvendinti bendrosios prevencijos veiklų kalendorių 2019 m. II–IV ketvirčiams Nr. 5-IL-8084 ir 2020-07-21 pateikti duomenys el. būdu.

⁶⁸ 2 str. 11 p.

⁶⁹ Patvirtinti Lietuvos policijos generalinio komisaro 2018-06-12 įsakymu Nr. 5-V-546.

⁷⁰ 2020-07-22, 2020-07-24 el. paštu pateikti atsakymai.

23. Atsakydami į klausimą – dėl kokių priežasčių ir koku pagrindu buvo nuspręsta, kiek priemonių taikyti rizikos asmeniui – AVPK nurodė priežastis, pavyzdžiui, išvyko į užsienį ar dirbti į kitus miestus, pakeitė gyvenamąją vietą, išvyko atlikti bausmės, gydėsi psichiatrinėje ligoninėje, dėl trumpo kontrolės termino taikyta mažiau priemonių.
24. Pokyčiai audito metu: nuo 2020 m. spalio 1 d. įsigaliojo Darbo su rizikos grupės asmenimis tvarkos aprašas⁷¹. Jame nustatyta, kad skirtingą rizikos laipsnį turintiems rizikos grupės asmenims taikomas skirtingas priemonių skaičius (I laipsniui vykdomų priemonių skaičius neribojamas; II laipsniui – ne mažiau kaip trys; III laipsniui – ne mažiau kaip viena).
25. Neatliekant viktimologinių tyrimų, siekiant išsiaiškinti nusikalstamumo tikrąsias apimtis ir nesiejant nusikaltimų prevencijos priemonių ir vertinimo kriterijų su teritorijų (apskričių) kriminogene situacija, nusikalstamumo užkardymas bus nepaveikus.

Nusikaltimų prevencijos priemonių poveikis nepakankamai vertinamas

26. Nustatyta, kad prevencinė veikla turėtų būti vertinama šiais kriterijais: kriminogeninės situacijos pokyčiu, atsižvelgiant į priežasčių ir pasekmių vertinimą; gyventojų saugumo jausmo rodiklio pokyčiu⁷². AVPK kasmet apibendrina taikytas prevencines priemones, analizuoja kriminogeninės situacijos pokyčius, Alytaus, Utenos, Vilniaus AVPK nurodo pasiteisinusias ar nepasiteisinusias priemones, bet prevencijos poveikio nematuoja (1 lentelė).

1 lentelė. Policijos nematuojamo nusikaltimų prevencijos poveikio pavyzdžiai

Nematuojamas	Pastaba
Kalendoriaus numatytų veiklų efektyvumas	AVPK viršinėms pareigoms užtikrinti kalendoriaus numatytų veiklų efektyvumo vertinimą, tačiau to neatlieka. PD nurodė, kad iš dalies efektyvumo vertinimą atlieka PD, rengdami pažymą (audito metu pateiktos tik 2019 m. II ir 2019 m. III ketv. pažymos, kitos nebuvo parengtos). Rengiant jas vertinamas procesas, bet ne priemonių efektyvumas. Pavyzdžiui, 2019 m. III ketv. priemonės įgyvendinimo pažymoje ⁷³ nurodyta: „Pastebimas AVPK įgyvendinamų priemonių kiekybės ir kokybės kontrolės nepakankamumas. <...> Visuose AVPK turi būti gerinami priemonių įgyvendinimo rezultatai ir užtikrinamas visų priemonių įgyvendinimo tolygumas“. 2019 ir 2020 m. kalendoriuose nustatyti tik procesui matuoti vertinimo kriterijai, pavyzdžiui: priemonių ir dalyvavusių asmenų skaičius; susitikimų ir dalyvavusių asmenų skaičius; informaciją gavusių gyventojų skaičius; renginių ir jų dalyvių skaičius.
Bendrosios prevencijos priemonių (veikslių), susijusių su nusikaltimų prevencija, nustatytų Apskričių VPK metiniuose veiklos planuose, poveikis	Bendrosios prevencijos priemonėms (veiksams), susijusioms su nusikaltimų prevencija, nustatytoms apskričių VPK 2018–2020 m. veiklos planuose, arba nenustatyti vertinimo kriterijai, arba nustatyti tik procesui matuoti, pavyzdžiui: vidutinis vieno policijos rėmėjo (išskyrus jaunosius rėmėjus) išdirbtų valandų skaičius per metus, ne mažiau kaip 36; parengtų ir kartu su savivaldybėmis įgyvendintų (įgyvendinamų) prevencinių programų skaičius. Nėra nustatytų vertinimo kriterijų poveikiui matuoti.
Individualios prevencijos priemonių poveikis į didžiausią rizikos laipsnį turinčių asmenų sąrašą įtrauktiems rizikos asmenims	Individualiajai prevencijai vertinimo kriterijų poveikiui matuoti apskričių VPK 2018–2020 m. metiniuose veiklos planuose nebuvo ar nėra nustatytų.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal PD/ AVPK pateiktus duomenis

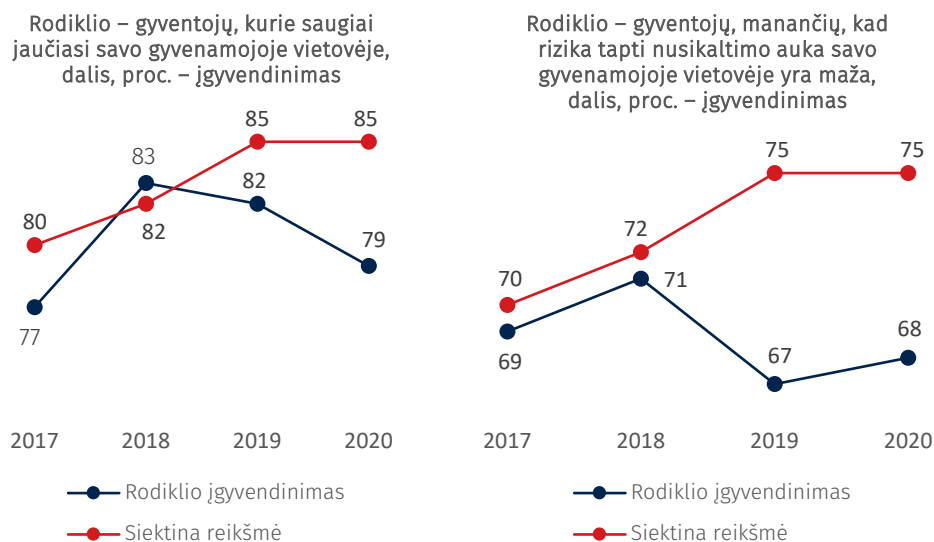
⁷¹ Patvirtintas Lietuvos policijos generalinio komisaro 2020-09-09 įsakymu Nr. 5-V-763.

⁷² Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016-06-17 įsakymu Nr. 5-V-492 patvirtintas Policijos prevencinės veiklos organizavimo aprašas, nauja redakcija patvirtinta 2017-12-29 įsakymu Nr. 5-V-1092, 9 p.

⁷³ Policijos departamento 2020-06-25 pažyma Nr. 5-IL-8084 apie 2019 m. III ketv. vykdytas prevencines priemones pagal Lietuvos policijos bendruomenės pareigūnų privalomų įgyvendinti bendrosios prevencijos veiklų kalendorių 2019 m. II–IV ketv.

27. Vienu minėtu kriterijumi – gyventojų saugumo jausmo rodiklio pokyčiu – prevencinę veiklą matuoja Vidaus reikalų ministerija. Išanalizavus duomenis matyti, kad nusikaltimų prevencijos priemonių poveikis pagal Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programoje nustatytą vertinimo kriterijų – gyventojų, kurie saugiai jaučiasi savo gyvenamojoje vietovėje, dalis, ne mažiau kaip proc. reikšmė nepasiekta 6 proc.; gyventojų, manančių, kad rizika tapti nusikaltimo auka savo gyvenamojoje vietovėje yra maža, dalis, ne mažiau kaip, proc. reikšmė nepasiekta 7 proc. (9 pav.).

9 pav. Gyventojų saugumo jausmo rodiklių, kuriuos matuoja Vidaus reikalų ministerija, įgyvendinimas

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Vidaus reikalų ministerijos atliktą tyrimą

28. Nėra vertinamas prevencinių programų ar projektų, įgyvendinamų AVPK bendradarbiaujant su savivaldybėmis (joms finansuojant) veiksmingumas. 30 iš 47 savivaldybių nurodė, kad nevertinamas prevencinių programų veiksmingumas, viena nurodė, kad savivaldybėje nėra nusikalstamumo prevencinės programos, kitos – kad veiksmingumas vertinamas, bet, paprašius įrodymų, jų nepateikė. Nėra atliekama ir prevencinėse priemonėse (programose ar projektuose) dalyvavusių asmenų apklausa.
29. AVPK nebuvo įpareigoti kaupti duomenis apie prevencinių priemonių taikymo rizikos sąrašuose esantiems asmenims faktą, taikyta skirtinga praktika: kai kur buvo rašomi tarnybiniai pranešimai apie įvykdytą prevencijos priemonę, kitur apie rezultatus buvo pažymėta Dokumentų valdymo sistemoje prie konkrečiam pareigūnui suformuluotos užduoties, tačiau ši informacija nebuvo sisteminama⁷⁴.
30. 2005 m. Vidaus reikalų ministerijos užsakymu buvo parengta Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programų ir priemonių veiksmingumo vertinimo metodika⁷⁵. Ministerijos teigimu⁷⁶, ši metodika yra rekomendacinio pobūdžio, todėl naudojimas ja priklauso nuo prevencijos priemonės įgyvendinančių policijos pareigūnų subjektyvaus požiūrio. Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės sistemos modelio Lietuvoje koncepcijoje nurodyta, kad metodika buvo pernelyg abstrakti, todėl nebuvo plačiau taikyta. Kad nusikaltimų

⁷⁴ 2020-07-29 el. būdu pateiktas atsakymas.

⁷⁵ Justickis V., Gečėnienė S., Čepas A. Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programų ir priemonių veiksmingumo vertinimo metodika, 2005.

⁷⁶ 2020-06-11 el. būdu pateiktas atsakymas.

prevencija būtų veiksminga, reikia, kad būtų patikrintas vykdomų prevencijos priemonių veiksmingumas, tai yra įrodyta, kad ši priemonė mažina nusikaltimų skaičių⁷⁷.

2. POLICIJOS PAREIGŪNŲ MATERIALINIS APRŪPINIMAS TINKAMAS, TAČIAU BŪTINA TOBULINTI ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ VALDYMĄ

2.1. Policijos pareigūnai aprūpinti, kad galėtų vykdyti jiems pavestas funkcijas

31. Siekiant stiprinti viešąjį saugumą, svarbu didinti atsakingų valstybės institucijų – vidaus reikalų statutinių įstaigų – pajėgumus, užtikrinti tinkamą pareigūnų aprūpinimą reikiama ginkluote ir specialiomis priemonėmis (įranga), tarnybine uniforma, informacinių technologijų, ryšių ir transporto priemonėmis⁷⁸. Audito metu vertinome, ar reagavimo funkcijas vykdančių policijos pareigūnų, aprūpintų pagal nustatytus standartus, dalis yra 100 proc.⁷⁹
32. Pagal minėtą Policijos pareigūno, reaguojančio į įvykius, aprūpinimo standartą pareigūnai 100 proc. turėjo būti aprūpinti iki 2020 m., bet, atsižvelgiant į policijai skiriamus asignavimus, šį siekį numatyta įgyvendinti 2021 metais. Audituojamu laikotarpiu šis rodiklis labai gerėjo: 2017 m. pareigūnų, reaguojančių į įvykius, aprūpinimas pagal standartą nesiekė 50 proc., o 2019 m. buvo daugiau nei 85 proc.⁸⁰
33. Apklausėme 60 PK dėl aprūpinimo reikiamomis priemonėmis. 58 atsakė, kad yra aprūpinti daugiau nei 85 proc. Iš apklaustųjų 981 pareigūno 159 (16 proc.) nurodė, kad nėra visiškai ar iš dalies aprūpinti visomis reagavimui reikiamomis priemonėmis. Apklausoje dalyvavę pareigūnai (neaprūpinti ar iš dalies aprūpinti) nurodė, kad priemonės pasenusios, retai atnaujinamos (trūksta kokybiškų batų, individualių šarvinių liemenių, reikia dalintis, uniforma neatitinka sezoniškumo ir kt.). Nepaisant to, kad yra trūkumų dėl priemonių atnaujinimo laiku ir jų kokybės, pareigūnų aprūpinimas audituojamu laikotarpiu didėjo ir sudarė tinkamas sąlygas jiems vykdyti priskirtą reagavimo funkciją.

⁷⁷ Justickaja S. „Įrodymais pagrįstos politikos įgyvendinimas nusikaltimų prevencijos srityje: užsienio šalių patirtis ir jos pritaikymo Lietuvoje galimybės“, 2017, Vilnius, 10 psl.

⁷⁸ Vidaus reikalų ministro 2017-04-20 įsakymas Nr. 1V-318 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2017–2019 metų strateginio veiklos plano“.

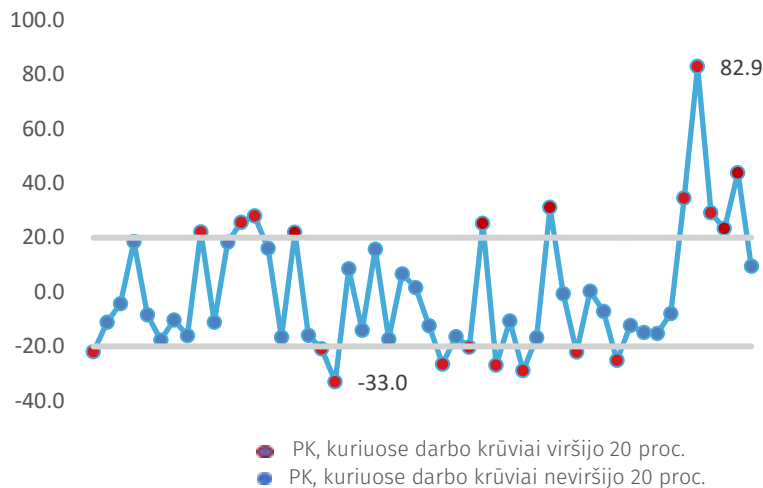
⁷⁹ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016-09-12 įsakymu Nr. 5-V-723 patvirtintas Policijos pareigūnų, reaguojančių į įvykius, aprūpinimo standartas ir 2011-07-19 įsakymu Nr. 5-V-673 patvirtinta Policijos patrulių veiklos instrukcija, 5.3 p.; vidaus reikalų ministro 2020-02-17 įsakymu Nr. 1V-137 patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2020–2022 m. strateginis veiklos planas, penktasis Vyriausybės prioritetas „Saugi valstybė“.

⁸⁰ Policijos departamento pateikta informacija.

2.2. Ikteisminio tyrimo pareigūnų darbo krūviai policijos komisariatuose netolygūs

34. Siekiant geriau valdyti žmogiškuosius išteklius ir didinti pareigūnų pasitenkinimą tarnyba, būtina užtikrinti optimalų ir tolygų jų darbo krūvj. Vertinome, ar darbo krūviai paskirstomi ikiteisminį tyrimą atliekantiems pareigūnams ne didesniu kaip 20 proc. nuokrypiu⁸¹, ir ar policija laikosi Vyriausybės rekomendacijos⁸², kad laisvų etatų skaičius negali viršyti 10 proc.
35. Ikteisminio tyrimo funkcijas atliekančių pareigūnų darbo krūvj lemia ikiteisminių tyrimų skaičius, tiriamų nusikalstamų veikų skaičius, sudėtingumas, reagavimas į įvykius, proaktyvi veikla, užimtų pareigybių skaičius, kiti veiksniai. Siekiant suvienodinti pareigūnų darbo krūvj AVPK metiniuose planuose numatytas vertinimo kriterijus: „darbo krūviai paskirstomi ikiteisminį tyrimą atliekantiems pareigūnams AVPK mastu ne didesniu kaip 20 proc. nuokrypiu“. Nustatėme, kad nuokrypis daugiau nei 20 proc. nuo AVPK vidurkio 2019 m. buvo 41 iš 60 policijos komisariatų: pareigūnų, atliekančių ikiteisminio tyrimo funkciją, 14-oje policijos komisariatų, sprendimus priimančių – 21-ame, pavedimus vykdančių – 18-oje, vyresniojo ikiteisminio tyrimo pareigūno – 20-yje (10 pav.). Komisariatuose taikoma skirtinga praktika vertinant ikiteisminių tyrimų intensyvumą, jų sudėtingumą, nes nėra patvirtintos darbo krūvių skaičiavimo metodikos. Didžiausi nuokrypiai svyruoja nuo +90 iki –80,2 proc. AVPK vidurkio (2 lentelė).

10 pav. 2019 m. vidutinis PK vyresn. ikiteisminio tyrimo pareigūno krūvio nuokrypis nuo AVPK vidurkio

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento pateiktus duomenis

2 lentelė. Didžiausi darbo krūvio nuokrypiai

Metai	Pareigūnų, atliekančių ikiteisminio tyrimo funkciją, krūvio nuokrypis nuo AVPK vidurkio (proc.)	Vyresniojo ikiteisminio tyrimo pareigūno krūvio nuokrypis nuo AVPK vidurkio (proc.)	Sprendimus priimančių pareigūnų vidutinio krūvio nuokrypis nuo AVPK vidurkio (proc.)	Pavedimus vykdančių pareigūnų skaičiaus nuokrypis nuo AVPK vidurkio (proc.)
2018	Nuo –50,4 iki +39,1	Nuo –80,2 iki +90,0	Nuo –51,5 iki +38,4	Nuo –36,1 iki +66,0
2019	Nuo –29,5 iki +51,9	Nuo –33,0 iki +82,9	Nuo –55,8 iki +55,1	Nuo –36,5 iki +72,2

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento pateiktus duomenis

⁸¹ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016-08-30 įsakymu Nr. 5-V-534 patvirtinti Apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų viešosios ir kriminalinės policijos veiklos organizavimo pakeitimo metmenys, 10.2. p.

⁸² Vyriausybės 2015-09-14 pasitarimo protokolas Nr. 47.

36. Kadangi iki šiol nėra patvirtintos bendros krūvių skaičiavimo metodikos, skaičiuojant juos nesivadovaujama vienodais kriterijais, todėl tai turi įtakos ikiteisminio tyrimo funkcijas atliekančių pareigūnų netolygiems darbo krūviams. Audito metu nustatyta, kad ne visada užtikrinama, kad būtų vertinami visi (IBPS, PRJR, ANR) duomenys. Taikoma skirtinga praktika vertinant ikiteisminių tyrimų intensyvumą, jų sudėtingumą (pavyzdys).

Apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų atsakymų dėl darbo krūvių skirstymo pavyzdžiai

Vilniaus AVPK: skirstant ikiteisminio tyrimo medžiagas atsižvelgiama ne tik į pareigūno turimų bylų skaičių, tačiau ir į tokius kriterijus kaip turimų ir skirtinų ikiteisminių tyrimų sudėtingumas, apimtis, poreikis atlikti daug aktyvių veiksmų nedelsiant, pareigūno patirtį ir pan.; skirstant medžiagas, vyriausiesiems tyrėjams pavedama atlikti sudėtingiausius, didžiausios kompetencijos reikalaujančius tyrimus.

Šiaulių AVPK: pavedant atlikti ikiteisminį tyrimą siekiama vienosios rezultatyvumo, todėl atsižvelgiama į nusikalstamų veikų pobūdį, tyrėjo darbinę patirtį, įgūdžius, suplanuotas atostogas, nedarbingumus.

Tauragės AVPK: kiekvieno mėnesio darbo krūvių analizė atliekama naudojantis IBPS priemonėmis, kur galima matyti kiekvieno tyrėjo turimą ikiteisminių tyrimų skaičių, jų atlikimo terminus ir pabaigtus ikiteisminius tyrimus.

37. Darbo krūviai yra vienas iš veiksnių, lemiančių pareigūnų pasitenkinimą tarnybą. 2020 m. Vidaus reikalų ministerijos atlikto tyrimo duomenimis, 64 proc. pareigūnų patenkinti tarnyba⁸³, Policijos 2019–2021 m. strateginiame veiklos plane numatyta siektina rodiklio reikšmė – 65 proc. Apklaustos duomenimis, netenkina darbo krūviai 53 proc. (185 iš 349) reagavimo ir ikiteisminio tyrimo funkcijas atliekančių pareigūnų ir 38 proc. (131 iš 346) pareigūnų, atliekančių tik ikiteisminio tyrimo funkcijas (pavyzdys).

Pareigūnų apklausų dėl darbo krūvio atsakymų pavyzdžiai

Darbo krūvis ne visada yra paskirstomas tolygiai. Skirstant darbo krūvį atsižvelgiama į kiekį, o ne į bylos esmę, nes kaip pvz. vienoje byloje gali būti tiriama 50 nusikalstamų veikų.

Veiklos skyriui didelis darbo krūvis, kadangi atliekami ikiteisminiai tyrimai, administraciniai tyrimai, patikrinimai, patikslinimai, reagavimas į įvykius t. y. 50 proc. per mėn. trukdo atlikti pavestas užduotis, laiku nespėjama atlikti užduotis, sunku suderinti laiką su asmenimis.

Pareigūnai dėl per didelio krūvio (bylos, pareiškimai, reagavimas, pavedimai iš proceso grupės) nespėja atlikti savo funkcijų.

Netolygiai skirstomas darbo krūvis grupėje.

Dėl didelio krūvio neįmanoma atlikti veiksmų per trumpiausią laiką.

Veiklos skyriaus pareigūnai turėtų dirbti savo darbą, t. y. nagrinėti pareiškimus ir tirti ikiteisminio tyrimo bylas, o reagavimas turėtų būti išimtinai atvejais.

38. Siekiant įvertinti įvykdytas reformas, nuo 2020 m. Klaipėdos ir Šiaulių miestų, Šakių ir Plungės rajonų policijos komisariatuose pradėtas eksperimentas: nekeičiant komisariatų struktūros, pareigūnai grįžta prie labiau specializuotos veiklos, atskiriant atsakomybes (pavyzdys).

Policijos komisariatų, dalyvaujančių eksperimente, atsiliepimų pavyzdžiai

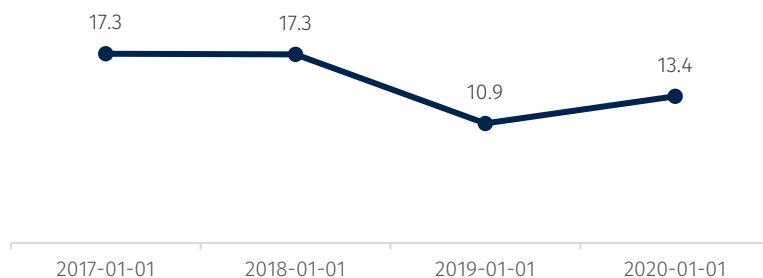
Eksperimento metu, atskyrus atsakomybes tapo daug lengviau organizuoti darbą, nelikus prievolės reaguoti į įvykius, daugiau dėmesio skirti nusikalstamų veikų atskleidimui. Daugiau funkcijų perduota pavedimų funkcijas vykdančioms pareigūnams, jie patys atlieka ikiteisminį tyrimą. Taip pareigūnai labiau įtraukiami į ikiteisminį tyrimą ir didinamos jo atsakomybės, kyla jų

⁸³ Vidaus reikalų ministerijos atliktas ministerijos statutinių tarnybų darbuotojų pasitenkinimo darbu tyrimas, https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Viesasis_saugumas/Tyrimai/VRM%20statutini%C5%B3%20tarnyb%C5%B3%20darbuotoj%C5%B3%20pasitenkinimo%20darbu%20tyrimas.pdf (žiūrėta 2021-01-06).

kompetencija. Žinant, kad pats turės priimti sprendimą dėl ikiteisminio tyrimo, darbas atliekamas kokybiškiau, dėl ko mažėja ir darbo krūviai.

39. Siekdama užtikrinti institucijoms nustatytų tikslų, uždavinių ir funkcijų įgyvendinimą bei turimų žmogiškųjų išteklių naudojimo efektyvumą, Vyriausybė numatė⁸⁴, kad laisvų etatų skaičius institucijose neviršytų 10 proc. Audituojamu laikotarpiu AVPK pareigūnų laisvų etatų dalis iki 2020 m. mažėjo, tačiau buvo didesnė negu 10 proc. (11 pav.).

11 pav. Pareigūnų laisvų etatų dalis, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento pateiktus duomenis

40. Nustatėme, kad beveik visuose AVPK policijos pareigūnų laisvų etatų skaičius viršijo 10 proc.: 2017-01-01 nebuvo nė vieno AVPK, kuriame pareigūnų laisvų etatų dalis būtų mažesnė negu 10 proc., 2018 m. buvo mažesnė viename (Alytaus), 2019 m. – trijuose (Alytaus, Šiaulių, Kauno), 2020 m. – viename (Alytaus).
41. Policijos departamentas nurodė, kad laisvų etatų buvimo pagrindinė priežastis – mažėjantis policijos pareigūnų skaičius ir personalo kaita. Šis skaičius 2015–2019 m. laikotarpiu kasmet vidutiniškai mažėjo 3,6 proc.
42. Siekiant užtikrinti tinkamą policijos pareigūnų funkcijų vykdymą ir įvertinus šiuo metu keturiuose AVPK vykdomo eksperimento rezultatus, svarstyti galimybę tobulinti veiklos organizavimą visuose komisariatuose.

2.3. Pareigūnų kvalifikacijai dėmesys skiriamas, bet trūksta praktinių mokymų

43. Nuolatinis kvalifikacijos tobulinimas būtinas didinant pareigūnų kompetenciją tinkamai atlikti prevencijos, reagavimo ir ikiteisminio tyrimo vykdymo funkcijas. Audito metu vertinome, ar ne mažiau kaip 85 proc. reagavimo, ikiteisminio tyrimo ir nusikaltimų prevencijos funkcijas vykdančių pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo priemonių metu įgytas žinias ir (ar) įgūdžius įvertina kaip naujus ir (arba) pritaikomus darbe⁸⁵; kartą per metus

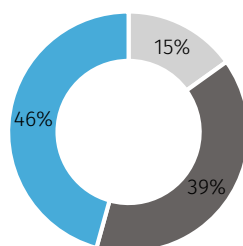
⁸⁴ Vyriausybės 2015-09-14 pasitarimo protokolas Nr. 47.

⁸⁵ Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programos įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas, patvirtintas Vyriausybės 2016-04-13 nutarimu Nr. 370, 2 skyrius; Policijos departamento 2019–2021 m. strateginis veiklos planas (1-ojo programos tikslo 7-asis uždavinys), kriterijus P-01-08-01-07-01).

surenkamas pareigūnų kvalifikacijos kėlimo programų poreikis⁸⁶; bent vieną kartą į metus šias funkcijas atliekantiems pareigūnams rengiami profesiniai ar praktiniai mokymai⁸⁷.

44. Kvalifikacijai kelti 2017–2020 m. policija skyrė 1 026,3 tūkst. Eur lėšų: 2017 m. – 283,8 tūkst., 2018 m. – 212,7 tūkst., 2019 m. – 225,9 tūkst., 2020 m. – 303,9 tūkst. Per 2017–2020 m. teoriniuose mokymuose (internetiniuose seminaruose) pareigūnai dalyvavo 30 541 kartą (2017 m. – 3 029, 2018 m. – 3 007, 2019 m. – 12 207, 2020 m. – 12 298), praktiniuose mokymuose – 14 364 kartus (2017 m. – 3 889, 2018 m. – 7 228, 2019 m. – 2 660, 2020 – 587).
45. Siekdami išsiaiškinti mokymų aktualumą apklausėme pareigūnus, 15 proc. jų nurodė, kad daugiau nei 80 proc. mokymuose įgytų žinių ir įgūdžių yra nauji ir pritaikomi darbe (12 pav.).

12 pav. Pareigūnai, manantys, kad žinios ir įgūdžiai pritaikomi praktikoje

- daugiau nei 80 proc. žinių pritaikoma
- nuo 50 iki 80 proc. žinių pritaikoma
- mažiau nei 50 proc. žinių pritaikoma

Šaltinis – Valstybės kontrolė apklausų duomenimis

46. 2019 m. Lietuvos policijos mokykla policijos sistemos darbuotojams organizavo 211 kvalifikacijos tobulinimo renginių (2018 m. – 545, 2017 m. – 498). Kvalifikacijos kėlimo programų poreikis kartą per metus surenkamas, bet, pareigūnų apklausos duomenimis, tik kiek daugiau nei į pusės (54 proc.) jų poreikį atsižvelgiama organizuojant mokymus, 39 proc. praktiniuose mokymuose nedalyvavo (pavyzdys).

Pareigūnų apklausos rezultatų pavyzdžiai

Dažniausiai būna teoriniai mokymai, nors pagal poreikį pirmenybė būtų praktiniai (ne iš skaidrių). Mažai atsižvelgiama į mokymų poreikį, organizuojami tie patys mokymai, kuriuose jau dalyvauta. Renkamos mokymų grupės neatsižvelgiant į asmeninius poreikius, o tik į reikalingą grupę asmenų skaičių. Siunčia ten kur man neaktualu, ir nesiunčia ten kur pageidauju. Norėtusi daugiau mokymų pagal tiesioginį darbo pobūdį, o ne klausytis niekam nereikalingos teorijos ir tuo labiau nuotoliniu būdu skaityti teorijos ištraukas. Dažniausiai mokymai būna universalūs pobūdžio, neatkreipiant dėmesio į specifinį darbo pobūdį. Mokymai turi būti praktiniai, po kurių galėtume naudingai pritaikyti gautas žinias tiesioginiame darbe.

47. Pareigūnų kvalifikacija turi didelės įtakos ikiteisminių tyrimų kokybei ir trukmei. Generalinės prokuratūros nuomone, pareigūnai nėra motyvuojami, išmokyti ne rinkti ikiteisminio tyrimo

⁸⁶ Policijos departamento 2019–2021 m. strateginis veiklos planas (1-ojo programos tikslo 7-asis uždavinys, kriterijus P-01-08-01-07-02: policijos pareigūnų metinio vertinimo metu išskirtų prioritetinių mokymų įvykdymas procentais (70 proc.).

⁸⁷ Policijos departamento 2018–2020 m. strateginis veiklos planas (1-ojo programos tikslo 7-asis uždavinys).

įrodymus, o tik reaguoti į įvykius, pirminė medžiaga būna nekokybiška, pakartotinai vykstant į įvykio vietą pirminiai duomenys (įrodymai) prarandami, dėl to labai kenčia ikiteisminio tyrimo kokybė. Ikiteisminio tyrimo funkcijų pavedimas žemesniosios grandies pareigūnams didina riziką, kad pirminiai ikiteisminio tyrimo veiksmai atliekami atsainiau ir tai turi įtakos ikiteisminio tyrimo kokybei, todėl būtina tobulinti kvalifikaciją.

48. Planuojant ir organizuojant kvalifikacijos tobulinimą, reikėtų įvertinti galimybes įgyvendinti pareigūnų pateiktus mokymosi poreikius, daugiau dėmesio skirti praktinių įgūdžių formavimui, užtikrinti sąlygas visiems pareigūnams periodiškai kelti kvalifikaciją.

3. POLICIJOS REAGAVIMAS IR IKITEISMINIS TYRIMAS GALI GERĖTI

49. Policija, turėdama plačius įgaliojimus visuomenės saugumo srityje, užtikrindama žmogaus teises ir laisves, gindama ir saugodama piliečių gerovę ir saugumą, atlikdama kitas jai pavestas funkcijas nusikalstamų veikų tyrimo ir prevencijos srityje, įsipareigoja veikti profesionaliai – operatyviai, skaidriai, teisingai – taip pateisindama visuomenės lūkesčius⁸⁸.

3.1. Beveik pusė policijos komisariatų nepasiekė nustatytų reagavimo rodiklių

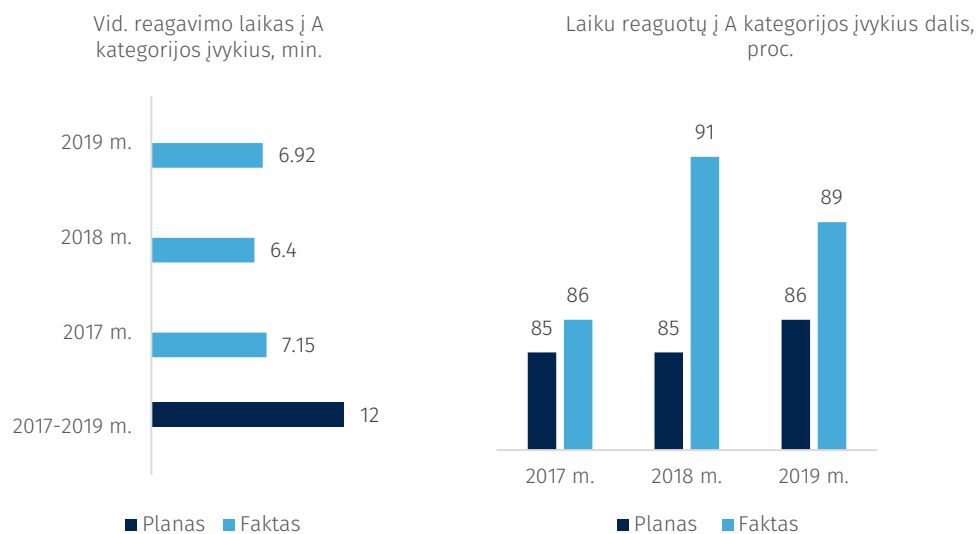
50. Vienas iš policijos veiklos prioritetų yra gyventojų saugumo jų gyvenamojoje aplinkoje didinimas. ⁸⁹ Saugumui užtikrinti svarbu laiku reaguoti į gyventojų pranešimus apie įvykius ir užkardyti nusikalstamas veikas. Audito metu vertinome, ar policijos pareigūnai reagoja (atvyksta) į A ir B kategorijos įvykius laiku pagal nustatytus rodiklius⁹⁰.
51. Audituojamu laikotarpiu į A ir B kategorijos įvykius vidutiniškai šalyje reaguota (atvyko) neviršijant nustatytų rodiklių: planuotos reagavimo trukmės ir laiku reaguotų visų įvykių dalies (13 ir 14 pav.).

⁸⁸ Navickienė, Ž. Policijos pareigūnų rengimo vadovėlio recenzija: nauji iššūkiai Lietuvos policijos mokslui, 2018.

⁸⁹ Vidaus reikalų ministro 2020-02-17 įsakymu Nr.1V-137 patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2020-2022 m. strateginis veiklos planas. Policijos departamento 2020-2022 metų veiklos prioritetai.

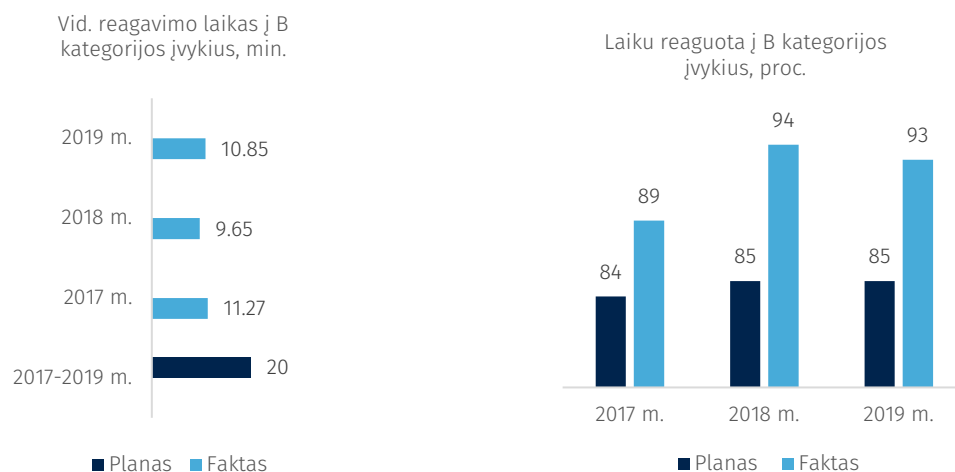
⁹⁰ Vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2020-2022 m. strateginis veiklos planas. Pirmasis Policijos departamento veiklos prioritetas „Gyventojų saugumo jų gyvenamojoje aplinkoje didinimas“ (geroji praktika); Lietuvos policijos generalinio komisaro 2018-07-02 įsakymu patvirtintas Policijos pareigūnų reagavimo į pranešimus apie smurtą artimoje aplinkoje, teismo sprendimo dėl laikinųjų smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonių skyrimo vykdymo ir šio sprendimo vykdymo kontrolės tvarkos aprašas, 36.2 p.

13 pav. Policijos reagavimas į A kategorijos pranešimus

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento duomenis

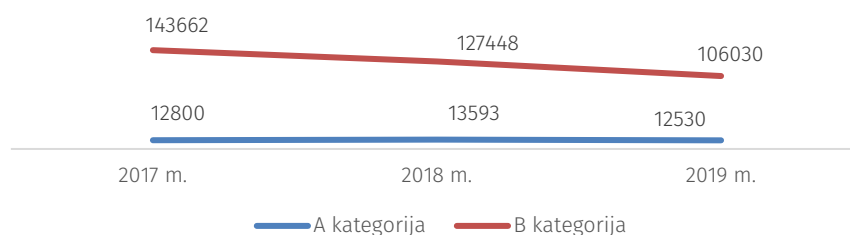
14 pav. Policijos reagavimas į B kategorijos pranešimus

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento duomenis

52. Nustatėme, kad 2017–2019 m. laikotarpiu gauta mažiau pranešimų apie A ir B kategorijos įvykius, kai daromi labai sunkūs, sunkūs ir apysunkiai nusikaltimai (15 pav.).

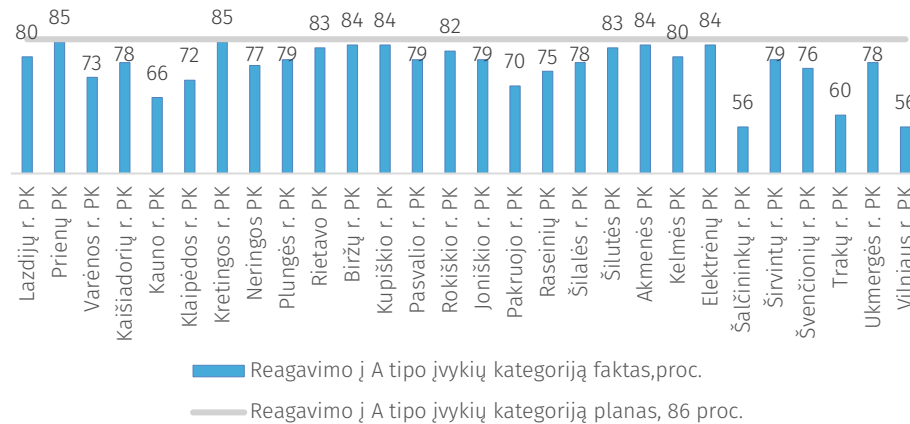
15 pav. Policijoje gautų ir registruotų pranešimų skaičius apie A ir B kategorijos įvykius

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento duomenis

53. Išanalizavę visų 60 PK duomenis nustatėme, kad 33 iš jų 2017 m. nepasiekė planuoto rodiklio laiku reaguoti (atvykti) į A tipo įvykius (ne mažiau kaip 85 proc.), 2018 m. (ne mažiau kaip 86 proc.) – 19, 2019 m. šio rodiklio (ne mažiau kaip 86 proc.) nepasiekė 28 (16 pav.), 2020 m. 5 PK.

16 pav. Policijos komisariatų reagavimas į A kategorijos pranešimus

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento duomenis

54. Planuoto reagavimo (atvykimo) į B tipo įvykius laiku (ne mažiau kaip 85 proc.) rodiklio iš 60 neįvykdė 2020 m. – du, 2019 m. šeši, 2018 m. (ne mažiau kaip 85 proc.) – keturi, 2017 m. (ne mažiau kaip 84 proc.) – 14 PK (17 pav.).

17 pav. Policijos komisariatų reagavimas į B kategorijos pranešimus

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento duomenis

55. Siekdami nustatyti vėlavimo priežastis apklausėme PK, lankėmės 3 AVPK ir 5 PK, nagrinėjome PK pateiktą vertinimą. Nustatėme, kad vėluojama dėl žmogiškųjų išteklių trūkumo, pasitaiko ir techninių problemų (pavyzdys).

PK apklausos, PD ir AVPK pateiktos informacijos pavyzdžiai

Atlikę 60 PK apklausą nustatėme, kad ne laiku buvo reaguota į pranešimus, nes nepakako reagavimo ekipažų, trūko reagavimo pareigūnų etatų arba jie neužimti. 2 PK pateikė savo nuomonę ir dėl reagavimo laiko: reagavimo laikas yra optimalus, tačiau rajonų dydžiai ir kriminogeninė situacija skiriasi ir negali būti vienodi reagavimo laikai, tikslinga pailginti šį laiką į C kategorijos įvykius (min. iki 2 val.); esant dideliems atstumams kartais rizikuojama pareigūnais, kai reikia skubėti.

Aplankyti AVPK ir PK be pareigūnų trūkumo nurodė, kad nuo didžiųjų gyvenviečių nutolusiose vietovėse periodiškai stringa ryšys, todėl pasitaikydavo atvejų, kai pasiūstas ekipažas laiku neatvažiuoja į įvykio vietą (nenurodomos tikslios įvykio vietos koordinatės, nematoma, kuris patruliuojantis ekipažas yra arčiausiai jos). Šią problemą nurodė 4 AVPK.

PD nurodė, kad policijos ištekliai yra riboti, todėl ir reaguojančių pareigūnų skaičius ribotas: turėdami daugiau reaguojančių pajėgų, tikėtina, galėtų savo funkcijas atlikti geriau, teikti dar kokybiškesnes paslaugas, kiekvienoje teritorijoje išdėstyti daugiau pajėgų, reaguoti greičiau į įvykius, o į pavojingesnius galėtų reaguoti daugiau pajėgų, taip užtikrinant pačių pareigūnų saugumą.

PD, atsakydamas į ataskaitos projektą nurodė, kad kai kuriuose policijos komisariatuose pasiekti rodiklių nėra objektyvių galimybių arba tai pareikalautų neproporcingai didelių sąnaudų ir gali susilpninti veiklą kitose srityse, išbalansuoti pareigūnų krūvius, sumažinti jų darbo efektyvumą. Reagavimui laiku didelę įtaką turi tam tikros vietovės urbanizacijos lygis, kelių būklė, apgyvendintų vietovių išdėstymas. Taip pat rodiklių aukštinimas gali lemti papildomą riziką pareigūnams dėl nesaugaus vairavimo atvejų padidėjimo.⁹¹

56. COVID-19 pandemijos metu į A ir B tipo kategorijos įvykius reaguojama įprasta tvarka – nedelsiant, vykstant į vietą. Į C kategorijos įvykius reaguojama nuotoliniu būdu pagal PD patvirtintą tvarką: PD įkurto reagavimo į C kategorijos pranešimus centro darbuotojai renka pirminę informaciją apie įvykį, teikia pasiūlymus policijos įstaigų pajėgų valdymo padaliniais, konsultuoja gyventojus dėl pareiškimų ar dokumentų pateikimo nuotoliniu būdu. Pandemijos metu reagavimo pareigūnai vykdo ir naujas jiems priskirtas reagavimo funkcijas: stebi, kaip gyventojai dėvi saugumo priemones ir laikosi saviizoliacijos tvarkos, atlieka asmenų judėjimo kontrolę.
57. Siekiant visuose PK operatyviai reaguoti į pranešimus apie įvykius, kai daromi nusikaltimai, į kurias būtina reaguoti (atvykti), reikėtų įsivertinus situaciją, vienuose PK spręsti žmoniškųjų išteklių trūkumo klausimą, kituose gerinti darbo organizavimą. Policijos departamento teigimu, situacija dėl reagavimo į įvykius nuolatos stebima, reagavimą policija laiko viena iš prioritetinių veiklų. Departamentas rengia reagavimo į įvykius ataskaitas (analizes) ir pateikia apskričių policijos komisariatams su siūlymais dėl galimų priemonių rezultatams pagerinti.
58. Pokyčiai audito metu: nuo 2020 m. Policijos departamentas nustatė, kad į A kategorijai priskiriamų įvykių pranešimus miesto teritorijoje (savivaldybės centro teritorijoje) reagavimo laikas yra ne ilgiau kaip per 12 min., o kitose teritorijose – ne ilgiau kaip per 25 min., į B kategorijai priskiriamų įvykių pranešimus – miesto teritorijoje ne ilgiau kaip per 20 min., kitose teritorijose – 40 min.

3.2. Trūksta sąlygų užtikrinti greitą ikiteisminio tyrimo atlikimą

59. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 str. įtvirtinta teisė į bylos ištyrimą bei išsprendimą per įmanomai trumpiausią laiką, todėl kelias nuo nusikalstamos veikos iki jos atskleidimo ir sankcijos pritaikymo turėtų būti kuo trumpesnis, o baudžiamasis procesas – ekonomiškesnis ir efektyvesnis.
60. Audito metu vertinome ar: policijos nustatyti ikiteisminių tyrimų prioritetai atitinka Baudžiamojo proceso kodeksą (BPK)⁹², užtikrinamas ikiteisminio tyrimo atlikimas pagal nustatytus terminus, kai ikiteisminis tyrimas dėl sunkių ir labai sunkių nusikaltimų pabaigtas per 9 mėn., nesunkių ir apysunkių – per 6 mėn., baudžiamojo nusižengimo – per 3 mėn.⁹³; objektų tyrimų

⁹¹ Policijos departamento 2021-02-05 raštas Nr.5-S-2155

⁹² BPK, 176 str. 2 d.; generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2014-12-08 įsakymas Nr. I-270/5-V-106 „Dėl policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo“, 2 ir 3 p.

⁹³ Baudžiamojo proceso kodeksas, 176 str.

ir ekspertizių, atliktų per 30 d., dalis sudaro 95 proc. gautų užduočių⁹⁴, visais BPK numatytais atvejais mažamečių ir nepilnamečių apklausoje dalyvauja psichologas⁹⁵.

Policijos ikiteisminių tyrimų prioritetai ne visais atvejais atitinka BPK

61. Siekiant nusikalstamų veikų tyrimą policijoje organizuoti laikantis ekonomiškumo ir proporcingumo principų⁹⁶, ikiteisminiams tyrimams prioritetas priskiriamas pagal patvirtintą Policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo aprašą⁹⁷. BPK⁹⁸ išskiriami trys atvejai, kada šis tyrimas turi būti prioritetas, t. y. bylos, kuriose įtariamieji yra suimti, ir kuriose įtariamieji ar nukentėjusieji yra nepilnamečiai. Lyginant BPK ir apraše nustatytus prioritetus matyti, kad tik vienas iš BPK įtvirtintų atvejų numatytas apraše – nukentėjo nepilnametis. Aukščiausias prioritetas priskiriamas tik tuo atveju, kai nepilnametis nukentėjo nuo sunkaus arba labai sunkaus nusikaltimo, o tais atvejais, kai galimai nukentėjo nuo apysunkio ar nesunkaus nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo, ikiteisminiam tyrimui priskiriamas atitinkamai aukštas arba vidutinis prioritetas. Kiti du BPK nustatyti prioritetai apraše nėra numatyti.
62. Nors įtvirtinta, kad proceso tvarką nustato BPK⁹⁹, nė vienas kodekse nustatytų atvejų, kai ikiteisminis tyrimas turi būti prioritetas, pagal minėtą aprašą savaime netampa prioritetu, o tais atvejais, kai nusikaltimas nesunkus, gali būti laikomas ir „vidutinio prioriteto“. Aprašas numato¹⁰⁰, kad, nepakankant finansinių ir žmogiškųjų išteklių tirti nusikalstamas veikas, ištekliai skiriami tyrimams, priskirtiems aukščiausiajam prioritetui. Taigi gali susiklostyti situacija, kai ikiteisminiai tyrimai, kurie BPK numatyti kaip prioritetai, nebus atliekami dėl išteklių stokos, jei bus vadovujamasi apraše nustatytais prioritetais. Audito metu pastebėjome atvejų, kai AVPK vidiniuose dokumentuose nusistato prioritetus, atitinkančius ir papildančius BPK nuostatas (pavyzdys).

AVPK nustatyti prioritetai

2019 m. patvirtintas Vilniaus AVPK PK pareigūnų procesinės veiklos kontrolės aprašas¹⁰¹, kuriame numatytos 5 prioritetingų ikiteisminių tyrimų grupės, įskaitant ir BPK nustatytus ikiteisminių tyrimų prioritetus. Pagal aprašą prioritetingais laikomi ikiteisminiai tyrimai, kuriuose daug įtariamųjų ir nusikalstamų veikų, sukėlę didelį atgarsį visuomenėje, dėl veikų, turinčių sisteminių nusikalstamų veikų požymių, kuriuose įtariamieji yra suimti, kuriuose įtariamieji ar nukentėjusieji yra nepilnamečiai.

63. Nepilnamečių apsaugą kaip prioritetą kiekvienai valstybei iškelia tiek nacionaliniai, tiek tarptautiniai teisės aktai.¹⁰² Vienas pagrindinių principų – užtikrinti vaikų, įtrauktų į baudžiamąjį procesą, interesų pirmumą.¹⁰³ Kadangi baudžiamajame procese neigiamas

⁹⁴ Policijos departamento 2018–2020 m. strateginis veiklos planas (1-ojo programos tikslo 4-asis uždavinys, kriterijus P-01-08-01-04-01).

⁹⁵ Baudžiamojo proceso kodeksas, 89 str. 5 d., 186 str. 3 d., 188 str. 5 d., 272 str. 4 d., 280 str. 1 ir 2 d., 283 str. 3 d.

⁹⁶ Policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo aprašas, 4 p.

⁹⁷ Prioritetas nustatomas atsižvelgiant į nusikalstamos veikos sunkumo ir pavojingumo laipsnį (skirstomi į AA, A, B ir C kategorijas) ir į objektyvias galimybes išaiškinti nusikalstamą veiką bei kitus vertinamuosius požymius (priskiriamas 1, 2 arba 3 lygis).

⁹⁸ 176 str. 2 d.

⁹⁹ 4 str. 1 d.

¹⁰⁰ Policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo aprašas, 5 p.

¹⁰¹ Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato viršininko 2019-09-24 įsakymu Nr. 10-V-451 patvirtintas Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato policijos komisariatų pareigūnų procesinės veiklos kontrolės aprašas, 3.9 p.

¹⁰² Europos Tarybos Ministrų komiteto gairės dėl vaiko interesus atitinkančio teisingumo, priimtos 2010-11-17.

¹⁰³ Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, 3 str. 1 d.

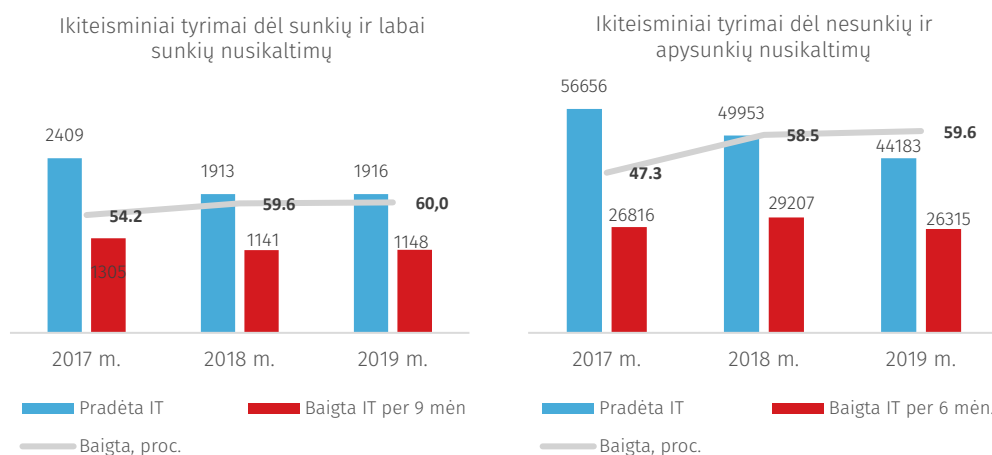
poveikis vaikams gali būti ypač didelis, būtina užtikrinti, kad tos bylos, kuriose dalyvauja nepilnamečiai, būtų nagrinėjamos prioriteto tvarka.

64. Siekiant užtikrinti, kad visi ikiteisminiai tyrimai, kuriuose įtariamieji yra suimti, ar įtariamieji ar nukentėjusieji yra nepilnamečiai, būtų atliekami prioriteto tvarka, būtina nustatyti ikiteisminių tyrimų prioritetus suderinti su BPK.

Neužtikrinama, kad visi ikiteisminiai tyrimai būtų atliekami pagal nustatytus terminus

65. Audito metu nustatėme, kad dalis ikiteisminių tyrimų (sunkių, labai sunkių, nesunkių ir apysunkių), kurie pabaigiami per BPK numatytus terminus, didėja, tačiau neužtikrinama, kad visi šie tyrimai būtų atliekami numatytais terminais (18 pav.). Kiek baudžiamųjų nusižengimų pabaigama per BPK nustatytus terminus, negalėjome nustatyti, nes duomenys Nusikalstamų veikų žinybiniame registre nekaupiami.

18 pav. Per nustatytus terminus baigti ikiteisminiai tyrimai

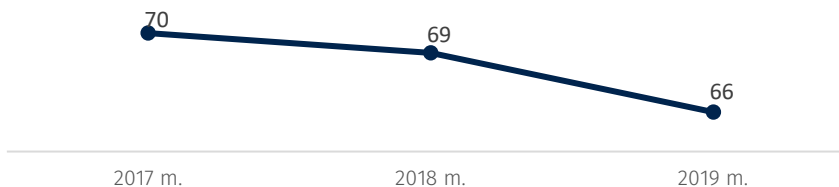
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento duomenis

66. Siekdami išsiaiškinti, kodėl ikiteisminiai tyrimai užtrunka taip ilgai, atlikome priešasčių, kodėl buvo pratęsti 93 tyrimai, analizę ir nustatėme, kad 47 proc. atvejų terminai buvo pratęsimi nuo 1 iki 5, 45 proc. – nuo 6 iki 10, 8 proc. – nuo 11 iki 16 kartų. Dažniausiai (84 atvejai) pratęsimas dėl atliekamų papildomų procesinių veiksmų, 59 – dėl ekspertizės ar objektų tyrimų, 32 – dėl duomenų gavimo iš kitų subjektų, 26 – dėl teisinės pagalbos prašymų užsienio valstybėms. Papildomus procesinius veiksmus tenka atlikti ir dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų kvalifikacijos trūkumo ir dėl Generalinės prokuratūros ikiteisminio tyrimo pareigūnų procesinių pažeidimų apibendrinimuose ir PD nuotolinės stebėsenos ataskaitose nurodytų priešasčių: neintensyviai atliekamų arba visiškai neatliekamų veiksmų, nevykdomų rašytinių prokuroro nurodymų. Ilgi terminai gali neužtikrinti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje įtvirtintos teisės į bylos ištyrimą bei išsprendimą per įmanomai trumpiausią laiką. Šiuo pagrindu Lietuva Europos Žmogaus Teisių Teisme nuo 2000 m. yra pralaimėjusi 15 bylų.¹⁰⁴

¹⁰⁴ LRV atstovas EZTT, http://lrv-atstovas-eztt.lt/uploads/5ec3d6f1-d1b0-4215-871e-32e75bc737b6-APZVALGOS_EZTT_spr_del_esm%C4%97s_2020-05-01.pdf (žiūrėta 2021-01-05).

67. Viena priežasčių, kodėl ilgai užtrunka ikiteisminiai tyrimai – objektų tyrimai ir ekspertizės, kurių didžioji dalis atliekama Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre. Per 30 dienų laikotarpį atliktų objektų tyrimų ir ekspertizių dalis mažėja (19 pav.). 55 PK (iš 60) ir 530 (iš 695) ikiteisminio tyrimo funkcijas atliekančių pareigūnų juos nurodė kaip pagrindinę priežastį, dėl kurių pratęsiama terminai.

19 pav. Objektų tyrimų ir ekspertizių, atliktų per 30 dienų laikotarpį, dalis proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro duomenis

68. Valstybės kontrolė, 2016 m. atlikusi veiklos auditą¹⁰⁵, Teisingumo ministerijai rekomendavo numatyti priemones, kurios padėtų sutrumpinti ekspertinių tyrimų rezultatų teikimo terminus. Rekomendacija iki šiol nėra įgyvendinta. Siekiant trumpinti atliekamų objektų tyrimų ir ekspertizių terminus, Policijos departamente šiuo metu yra ruošiama Lietuvos kriminalistinių tyrimų laboratorijų pertvarkos koncepcija. Planuojamos įkurti 3 laboratorijos, jas aprūpinant vienoda įranga.

Neužtikrinama, kad visose nepilnamečių apklausose dalyvautų psichologai

69. Tinkamai vykdomos mažamečių ir nepilnamečių apklausos padeda gauti objektyvesnius įrodymus, užtikrinti vaikų teisių apsaugą ir mažinti neigiamą baudžiamojo proceso poveikį. Nuo 2018 m. liepos 1 d. įsigaliojus BPK pakeitimams, į mažamečio liudytojo ar nukentėjusiojo apklausą BPK numatytais atvejais¹⁰⁶ privalo būti kviečiamas psichologas, kuris padeda apklausti nepilnamečių. 2017–2019 m. buvo užregistruota 9 145 vaikai (iki 18 m.), nukentėję nuo nusikalstamų veikų¹⁰⁷ ir 4 072 nepilnamečiai įtariami jas padarę¹⁰⁸.
70. Audito metu 30 proc. PK nurodė, kad buvo atvejų, kai apklausos vyko nedalyvaujant psichologui: 28 proc. PK iki 10 proc. apklausų, 2 proc. daugiau nei 10 proc. apklausų. Generalinės prokuratūros ikiteisminio tyrimo pareigūnų procesinių pažeidimų 2018–2019 m. apibendrinimuose nurodyta, kad vis dar nėra užtikrinamas psichologų dalyvavimas visose nepilnamečių nukentėjusiųjų ir liudytojų apklausose. Policijos departamente nerenkami duomenys, kiek apklausų vykdoma nedalyvaujant psichologui.
71. Atsakydami į klausimą, ar susiduria su problema pasitelkiant psichologą, 113 (16 proc.) iš 695 ikiteisminio tyrimo funkcijas atliekančių pareigūnų nurodė, kad susiduria (20 pav.).

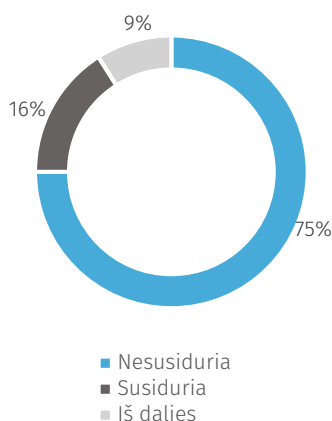
¹⁰⁵ 2016-11-17 valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-40-3-23 „Teismo ekspertizių atlikimo organizavimas“.

¹⁰⁶ BPK 186 str.: į mažamečio liudytojo ar nukentėjusiojo apklausą visada, taip pat į nepilnamečio liudytojo ar nukentėjusiojo apklausą dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei, sveikatai, laisvei, seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, vaikui ir šeimai, dėl pelnymosi iš nepilnamečio prostitucijos ar jo įtraukimo į prostituciją arba kitais atvejais, kai to prašo proceso dalyviai arba ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo teisėjo iniciatyva, privalo būti kviečiamas psichologas.

¹⁰⁷ Nusikalstamų veikų žinybinio registro informacija.

¹⁰⁸ Lietuvos statistikos departamento informacija.

20 pav. Dalis pareigūnų, kurie (ne)susiduria su psichologų pasitelkimo problema

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal policijos komisariatų ir pareigūnų apklausos duomenis

72. Pareigūnai nurodė, kad sunku suderinti datą ir laiką, tinkamą visiems proceso dalyviams, psichologai būna užimti, reikia laukti 2-3 savaites, vasaros sezonu, kai dalis atostogauja, sunku juos išsikviesti, jų trūksta, taip pat jie kviečiami iš tolimų šalies vietų, nėra kompetentingi apklausti nepilnamečius. Policijos komisariatai taip pat nurodė tokias pačias priežastis bei pateikė nuomonę, kad nėra koordinatorių ir patiems reikia ieškoti psichologų.
73. Psichologai pasirenkami iš sąrašo, kurį skelbia Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba. Policijos departamentas ir Vidaus reikalų ministerija 2018–2019 m. teikė siūlymus Vyriausybei, Teisingumo, Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoms dėl centralizuoto psichologų pasitelkimo organizavimo modelio gerinimo, tačiau problema liko neišspręsta. Siekiant garantuoti veiksmingą mažamečių ir nepilnamečių teisių apsaugą bei tinkamą pagalbą ikiteisminio tyrimo pareigūnams per apklausas, būtina imtis priemonių, kad psichologai dalyvautų visose bylose, kuriose privalo dalyvauti.

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Laukiamas audito poveikis: užtikrinus rezultatyvią nusikaltimų prevenciją, laiku reaguojant į pranešimus apie daromas nusikalstamas veikas, visus nusikaltimus ištiriant per kuo trumpesnį laikotarpį, mažėtų nusikalstamumas ir nebaudžiamumo jausmas, didėtų pasitikėjimas policija ir visuomenės saugumo jausmas.

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
1-asis pagrindinis audito rezultatas Veiksmingai nusikaltimų prevencijai reikalinga integrali sistema: - nėra koordinatoriaus; - nepakankamai aiškus policijos vaidmuo nusikaltimų prevencijos sistemoje; - bendrosios prevencijos priemonės iš dalies remiasi kriminogenine situacija; - rizikos asmenims vykdyta nepakankama individuali prevencija; - nusikaltimų prevencijos poveikis vertinamas nepakankamai.	Didelės svarbos 1. Siekiant sistemingo nusikaltimų prevencijos vykdymo ir koordinavimo, būtina sukurti ir įgyvendinti nusikaltimų prevencijos organizavimo modelį, nustatyti koordinatoriaus, policijos ir kitų atsakingų institucijų funkcijas ir atsakomybę.	Policijos funkcijų ir atsakomybės reglamentavimas dėl nusikaltimų prevencijos	Neregla- mentuot os funkcijos ir atsakom ybė.	Reglament uotos funkcijos atsakomyb ė.	Vertinant pokytį	Vidaus reikalų ministerija	2023-12-31
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemones	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Parengti nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos organizavimo modelio projektą, apimantį koordinatoriaus, policijos ir kitų atsakingų institucijų funkcijas ir atsakomybę, ir jį pateikti Vyriausybei				Vidaus reikalų ministerija	2021-12-31
		2. Vyriausybei pritarus nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos organizavimo modelio projektui, inicijuoti teisinio reguliavimo pakeitimus, įtvirtinančius koordinatoriaus, policijos ir kitų atsakingų institucijų funkcijas ir atsakomybę.				Vidaus reikalų ministerija	2023-12-31
		Atliekami tyrimai	0	1 vnt.	Vertinant pokytį	Vidaus reikalų ministerija	2023-12-31
	Didelės svarbos 2. Siekiant žinoti tikrąjį šalies nusikalstamumą, atlikti tyrimus ar apklausas, kurios parodytų nusikaltimų latentįškumą.	Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemones	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
		1. Nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos organizavimo modelį įtvirtinančiuose teisės aktuose įtvirtinti viktimologinių tyrimų atlikimo periodiškumą – kas 5 metai.				Vidaus reikalų ministerija	2023-12-31
		2. Siekiant nustatyti tikrąją viktimizacijos būklę, jos lygį, atlikti nacionalinį viktimologinį (viktimizacijos) tyrimą.				Vidaus reikalų ministerija	2023-12-31
	Vidutinės svarbos 3. Siekiant vertinti nusikalstamumo prevencijos priemonių poveikį, patvirtinti jų matavimo metodiką ir užtikrinti jos praktinį taikymą.	Atlikta policijos įgyvendinamų nusikaltimų prevencijos priemonių poveikio vertinimo analizė.	Nėra atlikta.	Atlikta analizė.	Vertinant pokytį	Vidaus reikalų ministerija	2025-12-31
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemones	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Parengti ir patvirtinti nusikaltimų prevencijos priemonių poveikio vertinimo metodiką.				Vidaus reikalų ministerija	2023-12-31
		2. Atlikti policijos įgyvendinamų nusikaltimų prevencijos priemonių poveikio vertinimo analizę.				Vidaus reikalų ministerija	2025-12-31
	Vidutinės svarbos 4. Siekiant kryptingos ir prižiūrimos teritorijos specifiką atitinkančios nusikaltimų prevencijos, nustatyti tvarką, įpareigojančią apskričių vyriausiuosius policijos komisariatų kiekvienais metais identifikuoti ne mažiau kaip 3 nusikaltimų prevencijos prioritetus, pagrįstus prižiūrimos teritorijos kriminogeninės situacijos analize, ir rengti prižiūrimos teritorijos situacinės prevencijos planus, į kuriuos būtų įtraukiamos bendrosios nusikaltimų prevencijos priemonės.	AVPK, kuriuose 0	10 vnt.		Vertinant pokytį	Policijos departamentas	2022-12-31
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemones	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Parengti situacinės prevencijos organizavimo policijos įstaigose tvarką.				Policijos departamentas	2021-12-31

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
		2. AVPK parengti situacinės prevencijos planus.				Policijos departamentas	2022-12-31
	Vidutinės svarbos 5. Siekiant tobulinti vykdomą individualią prevenciją, sukurti sistemą, kuri leistų vienoje vietoje tvarkyti ir vertinti turimus duomenis apie rizikos asmenų sąrašę esančius asmenis.	AVPK, kurie sistemina ir analizuoja duomenis, dėl taikytos individualios prevencijos, skaičius	1 vnt.	10 vnt.	Vertinant pokytį	Policijos departamentas	2023-12-31
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemonės	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Sukurti informacinę sistemą, kurioje būtų tvarkomi visi duomenys, susiję su rizikos asmenų sąrašę esančiais asmenimis.			Policijos departamentas		2022-12-31
		2. Visa informacija, susijusi su rizikos asmenimis, policijos įstaigose kaupiama ir analizuojama sukurtoje informacinėje sistemoje.			Policijos departamentas		2023-06-01
2-asis pagrindinis rezultatas:	Vidutinės svarbos	Policijos pareigūnų, patenkintų darbo krūviais, dalis.	56 proc.	64 proc.	Vertinant pokytį	Policijos departamentas	2025-03-31
Policijos pareigūnų materialinis aprūpinimas geras, tačiau būtina tobulinti žmogiškųjų išteklių valdymą: - policijos pareigūnai aprūpinti, kad galėtų vykdyti jiems pavestas funkcijas; - ikiteisminio tyrimo pareigūnų darbo krūviai policijos komisariatuose netolygūs; - pareigūnų kvalifikacijai dėmesys skiriamas, bet trūksta praktinių mokymų.	6. Siekiant tolygesnių pareigūnų darbo krūvių visuose policijos komisariatuose, nustatyti kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų planuojamas pareigūnų skaičiaus poreikis padalinyje.	Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemonės	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Patvirtinti pareigūnų skaičiaus poreikio planavimo padaliniuose kriterijus.			Policijos departamentas		2022-12-31
		2. Pareigybių komplektavimą padaliniuose vykdyti atsižvelgiant į patvirtintus kriterijus, prioritetą teikiant padalinių, kuriuose yra didžiausias laisvų pareigybių skaičius, komplektavimui.			Policijos departamentas		2023-12-31
	Vidutinės svarbos	Pareigūnų, patenkintų kvalifikacijos tobulinimu, dalis.	59 proc.	75 proc.	Vertinant pokytį	Policijos departamentas	2025-03-31
	7. Siekiant tobulinti pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procesą, didinti praktinių mokymų apimtį ir užtikrinti						

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
	sąlygas pareigūnams periodiškai dalyvauti juose.	Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemones	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Rengiant kvalifikacijos tobulinimo programas, mokymų temas susieti su praktine veikla. Ne mažiau 70 proc. kvalifikacijos tobulinimo programų, įgyvendinamų kontaktiniu būdu, yra praktinio pobūdžio.			Policijos departamentas	2023-01-01	
		2. Sudaryti galimybę rinktis kvalifikacijos tobulinimo renginius iš darbuotojo pareigybę atitinkančių kvalifikacijos tobulinimo programų. Vykdyti kasmetinę individualių mokymo poreikių analizę, pareigūnams pateikiamas jų pareigybei ar funkcijai skirtų mokymų sąrašas.			Policijos departamentas	2023-01-01	
3-iasis pagrindinis rezultatas: Policijos reagavimas ir ikiteisminis tyrimas gali gerėti: - beveik pusė policijos komisariatų nepasiekia nustatytų reagavimų rodiklių; - policijos ikiteisminių tyrimų prioritetai ne visais atvejais atitinka BPK; - neužtikrinama, kad visi ikiteisminiai tyrimai būtų atliekami pagal nustatytus terminus; - neužtikrinama, kad visose nepilnamečių apklausose dalyvautų psichologai.	Didelės svarbos 8. Tam, kad visais Baudžiamojo proceso kodekso nustatytais atvejais apklausose, kai ikiteisminiuose tyrimuose dalyvauja nepilnamečiai, dalyvautų psichologas, imtis priemonių dėl esamo psichologų pasitelkimo modelio tobulinimo.	Dalis ikiteisminių tyrimų, kuriuose atliekant apklausas (kai ikiteisminiuose tyrimuose dalyvauja nepilnamečiai) turi dalyvauti psichologas.	Bus apskaičiuota.	100 proc.	Vertinant pokytį	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	2026-03-31
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemones	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Parengti psichologų pasitelkimo ikiteisminiuose tyrimuose, kuriuose dalyvauja nepilnamečiai, modelio tobulinimo veiksmų planą.			Vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija	2021-12-31	
		2. Įgyvendinti psichologų pasitelkimo ikiteisminiuose tyrimuose, kuriuose dalyvauja nepilnamečiai, modelio tobulinimo veiksmų planą.			Subjektas bus žinomas įgyvendinus pirmąją priemonę	2024-12-31	

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
	Vidutinės svarbos 9. Tam, kad visi ikiteisminiai tyrimai, kuriuose įtariamieji yra suimti, ar įtariamieji ar nukentėjusieji yra nepilnamečiai, būtų atliekami prioriteto tvarka, tikslinti policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo aprašą.	Policijoje atliekamiems ikiteisminiams tyrimams aukščiausias prioritetas suteikiamas atsižvelgiant į BPK	Nei vienu iš BPK nustatytų atvejų, kai ikiteisminis tyrimas turi būti prioritetas, pagal PD patvirtintą aprašą savaimė nesuteikiamas aukščiausias prioritetas	Policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo apraše aukščiausias prioritetas suteikiamas byloms, kuriose: įtariamieji yra suimti; įtariamieji yra nepilnamečiai; nukentėjusieji yra nepilnamečiai.	Kasmet	Policijos departamentas	2022-12-31
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemonės	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Parengti Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2014 m. gruodžio 8 d. įsakymo Nr. I-2701 5-V-1061 „Dėl policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo aprašo patvirtinimo“ projektą.				Policijos departamentas	2021-12-31
		2. Suderinti įsakymą su Generaline prokuratūra ir jį patvirtinti.				Policijos departamentas	2022-12-31

* Detalūs pokyčių rodyklių duomenys pateikti 2 priede „Pokyčių rodyklių duomenys“.

** Priemonės ir terminus joms įgyvendinti, pokyčiui pasiekti ir rodikliams pamatuoti pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija, Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos.

*** Rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos metu gali būti tikslinamos arba keičiamos rekomendacijų įgyvendinimo plane nurodytos priemonės ar pokyčių vertinimo rodikliai Valstybinio audito rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos tvarkos aprašo nustatyta tvarka. Aktualius priemonių ir pokyčių vertinimo rodiklių sąrašas yra pateikiamas Valstybės kontrolės atviruose duomenyse adresu www.vkontrolė.lt.

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			

Atstovai ryšiams, atsakingi už Valstybės kontrolės informavimą apie priemonių įgyvendinimą ir kai kurių rodiklių reikšmes plane nustatytais terminais:

Audrius Kasinskas, Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės patarėjas. Tel. +370 706 63733;
 Lina Bučienė, Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos grupės patarėja. Tel. +370 5 2718322;
 Žaneta Rudaitienė, Policijos departamento Veiklos analizės ir kontrolės valdybos viršininkė. Tel. +370 5 2717938.

L. e. p. Visuomenės gerovės audito departamento direktorė

Rasa Kudžmienė

Vyriausioji valstybinė auditorė

Jolanta Ašmegienė

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Policijos vykdoma nusikaltimų
prevencija ir tyrimas“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

AVPK – apskrities vyriausiasis policijos komisariatas

BK – Baudžiamasis kodeksas

BPK – Baudžiamojo proceso kodeksas

GP – Generalinė prokuratūra

IBPS – Integruota baudžiamojo proceso informacinė sistema

IRD – Informatikos ir ryšių departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos

IT – ikiteisminis tyrimas

KTC – Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras

Kalendorius – Lietuvos policijos bendruomenės pareigūnų privalomų įgyvendinti bendrosios prevencijos veiklų kalendorius

LKPB – Lietuvos kriminalinės policijos biuras

LTEC – Lietuvos teismo ekspertizės centras

NPLC – Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras

PK – policijos komisariatas

PD – Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos

PRJR – Policijos registruojamų įvykių registras

ROIK – pažeidimo identifikacinis kodas

SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

SUMIN – Susisiekimo ministerija

ŠMSM – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

TM – Teisingumo ministerija

VPVS – Vieninga pajėgų valdymo sistema

VRM – Vidaus reikalų ministerija

VTAJT – Valstybinė vaikų teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba

A kategorijos pranešimas apie įvykį¹⁰⁹ – pranešimas apie rengiamą, daromą ar padarytą labai sunkų ar sunkų, apysunkį nusikaltimą, kai nukentėjusiojo gyvybei, sveikatai ar didelės vertės turtui gresia pavojus (nustatoma, kai reaguoti reikia labai skubiai).

B kategorijos pranešimas apie įvykį¹¹⁰ – pranešimas apie rengiamą, daromą ar padarytą sunkų, apysunkį ar nesunkų nusikaltimą arba kai nukentėjusiojo gyvybei ar sveikatai gali kilti pavojus, nėra informacijos apie nukentėjusiojo būklę, yra neteisėto turto pasisavinimo ar jo sunaikinimo pavojus, jeigu neturintis įgaliojimų asmuo sulaikė teisės pažeidėją, taip pat pranešimas apie chuliganiškus viešosios tvarkos pažeidimus, viešosios rimties trikdymą, kiti teisės pažeidimai, kai gali kilti pavojus žmonių gyvybei ar sveikatai (nustatoma, kai reaguoti reikia skubiai).

C kategorijos pranešimas apie įvykį¹¹¹ – pranešimas apie rengiamą, daromą ar padarytą apysunkį, nesunkų nusikaltimą, baudžiamąjį nusižengimą ar įvykį ir kai asmens, kuriam reikalinga policijos pagalba, gyvybei, sveikatai arba jo didelės vertės turtui negresia pavojus, taip pat kai pranešama apie kitus teisės pažeidimus (nustatoma, kai skubiai reaguoti nereikia arba fiksuojamas informacinis policijos registruojamas įvykis).

Nusikaltimas¹¹² – pavojinga ir Baudžiamajame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas).

Nusikaltimų prevencija¹¹³ – poveikio nusikalstamumui priemonė, kuria siekiama užkirsti kelią nusikaltimams, nustatant ir pašalinant bendrąsias nusikaltimų priežastis bei sąlygas, taip pat individualiai veikiant asmenis, kurie linkę daryti nusikaltimus ar ateityje gal tapti nusikaltėliais arba nusikaltimų aukomis.

Nusikalstamų veikų bendroji prevencija¹¹⁴ – reguliarios tikslinės poveikio priemonės, kuriomis siekiama nustatyti ir pašalinti bendrąsias nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų priežastis ir sąlygas.

Nusikalstamų veikų individualioji prevencija¹¹⁵ – poveikio priemonės, kuriomis siekiama individualiai daryti poveikį asmenims, linkusiems nusikalsti ar daryti administracinius teisės pažeidimus arba galintiems tapti nusikalstamų veikų ar administracinių teisės pažeidimų aukomis.

Prevencinis pokalbis¹¹⁶ – įgalioto policijos pareigūno pokalbis su rizikos grupės ar kitu asmeniu siekiant išsiaiškinti asmens antisocialinio elgesio priežastis, nuostatas ir mėginant jas, kiek įmanoma, sumažinti ar panaikinti įtikinėjimo būdu. Preventinio pokalbio metu asmuo yra supažindinamas su galimais teisiniais padariniais dėl galimų neteisėtų veiksmų atlikimo.

¹⁰⁹ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016-01-29 įsakymas Nr. 5-V-80 „Dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007-12-28 įsakymo Nr. 5-V-850 „Dėl Policijos registruojamų įvykių registro duomenų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“.

¹¹⁰ Ten pat.

¹¹¹ Ten pat.

¹¹² BK 11 str. 1 d.

¹¹³ Justickis V., Gečėnienė S., Čepas A., Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programų ir priemonių veiksmingumo vertinimo metodika, 2005.

¹¹⁴ Policijos generalinio komisaro 2016-06-17 įsakymu Nr. 5-V-492 patvirtintas Policijos preventinės veiklos organizavimo aprašas.

¹¹⁵ Ten pat.

¹¹⁶ Policijos įstatymas, 2 str. 8 d.

Policija¹¹⁷ – asmens, visuomenės saugumą ir viešąją tvarką užtikrinanti policijos įstaigų ir policijos pareigūnų sistema.

Rizikos grupės asmuo¹¹⁸ – asmuo: kuriam taikomos prevencinio poveikio priemonės pagal Lietuvos Respublikos įstatymus; kuriam įteiktas pranešimas apie įtarimą dėl tyčinės nusikalstamos veikos padarymo; kuris yra nuteistas už tyčinės nusikalstamos veikos padarymą; kuris pripažintas kaltu dėl tyčinės nusikalstamos veikos padarymo, bet nuo baudžiamosios atsakomybės atleistas pagal laidavimą; kuris pripažintas kaltu dėl tyčinės nusikalstamos veikos padarymo, bet nuo baudžiamosios atsakomybės atleistas susitaikius su nukentėjusiuoju; kuris sistemingai daro administracinius viešosios tvarkos pažeidimus (nusižengimus) ar smulkius svetimo turto grobimus; kuris du ar daugiau kartų yra nubaustas už transporto priemonių vairavimą, nes vairavo neblaivus ar apsvaigęs nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų; turintis sveikatos apsaugos ministro tvirtinamame sąraše nurodytą psichikos ir elgesio sutrikimą; dėl kurio yra faktinių duomenų, rodančių, kad jis neteisėtai disponuoja naminiiais alkoholiniais gėrimais ar akcizais apmokestinamomis prekėmis.

Ekonomiškumas ir proporcingumas¹¹⁹ – policijoje organizuojamame nusikalstamų veikų tyrime finansiniai ir žmogiškieji išteklių pirmiausia skiriami aukštesnio prioriteto ikiteisminiams tyrimams atlikti.

Legalumas¹²⁰ – principas reiškia, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnai ir prokuroras turi reaguoti į informaciją apie galimai padarytą nusikalstamą veiką ir atlikti visus reikalingus proceso veiksmus ir priimti visus reikalingus sprendimus, kad nusikalstama veika būtų atskleista.

¹¹⁷ Policijos įstatymas, 2 str. 4 d.

¹¹⁸ Policijos įstatymas, 2 str. 11 d.

¹¹⁹ Generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2014-12-08 įsakymas Nr. I-270/5-V-106 „Dėl policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo“, 4 ir 5 p.

¹²⁰ BPK 1 ir 2 str.

Audito apimtis ir metodai

Audito apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar policijos veikla vykdant nusikaltimų prevenciją ir tyrimą užtikrina nusikalstamumo mažėjimą.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar nusikaltimų prevencija vykdoma tinkamai;
- ar užtikrinamas nusikaltimų prevencijai ir ikiteisminiam tyrimui naudojamų išteklių valdymas;
- ar užtikrinamas operatyvus policijos reagavimas į gautus pranešimus apie galimai padarytas nusikalstamas veikas;
- ar policijos vykdomas nusikalstamų veikų ikiteisminis tyrimas atliekamas tinkamai.

Audituojamas (-i) subjektas (-ai):

- Vidaus reikalų ministerija, kuri formuoja valstybės politiką viešojo saugumo srityse, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą;
- Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, kuris vykdo nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos, atskleidimo ir tyrimo ir kitas funkcijas.

Audituojamas laikotarpis :

- 2017–2019 m., siekiant įvertinti nusikaltimų prevencijos, reagavimo į įvykius, ikiteisminio tyrimo, policijos pareigūnų materialinio aprūpinimo, darbo krūvių rodiklius ir jų pokyčius;
- 2020 m. duomenys, siekiant įvertinti nusikaltimų prevenciją, reagavimą į įvykius, ikiteisminį tyrimą COVID-19 pandemijos sąlygomis.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus¹²¹ ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus¹²².

Audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
1.1. Nėra koordinatoriaus ir nepakankamai aiškūs policijos vaidmuo nusikaltimų prevencijos sistemoje	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: • Policijos įstatymą; • Strateginio planavimo metodiką; • Teisinės sistemos reformos metmenis;	Įvertinti, ar yra nusikaltimų prevencijos koordinatorius šalies mastu ir policija jam teikia informaciją

¹²¹ Valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 „Dėl Valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“.

¹²² 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“, prieiga per internetą: <http://www.vkontrolė.lt/page.aspx?id=350>.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	● Vyriausybės nutarimą dėl Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro steigimo; ● Vyriausybės kanclerio pavedimą dėl Prevencijos įstatymo; ● Pasitarimo dėl prevencijos įstatymo rengimo poreikio protokolą; ● valstybinio audito ataskaitą „Ar veiksmingai kovojama su elektroniniais nusikaltimais“; ● Guidelines for the Prevention of Crime, Annex to ECOSOC Resolution 2002/13; ● Handbook on the crime prevention guidelines; ● Jungtinių Tautų Nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gaires (Rijado gaires); ● Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės sistemos modelio Lietuvoje Konceptiją; ● užsienio šalių nacionalines nusikaltimų prevencijos programas: https://eucpn.org/knowledge-center?f%5B0%5D=categories_type%3A137&search_api_fulltext=&page=1. <u>Duomenų analizė</u> Analizavome: ● Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programą ir jos įgyvendinimo tarpinstitucinį veiklos planą; ● Valstybinę smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2014–2020 m. programą ir jos įgyvendinimo veiksmų planą; ● Valstybinę narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 m. programą ir jos įgyvendinimo tarpinstitucinį veiklos planą; ● duomenis, pateiktus Vidaus reikalų ministerijos; ● PD strateginius veiklos planus; ● kitus duomenis, pateiktus PD. <u>Apklausa:</u> ● visų 60 savivaldybių; ● visų 60 PK. <u>Pokalbiai su:</u> ● kriminologe, Lietuvos teisės instituto mokslo darbuotoja dr. S. Justickaja; ● Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro direktoriumi A. Čepu; ● MRU kriminologu, viktimologu dr. A. Kiškiu.	apie priemonių vykdymą.
1.2. Policijos vykdomos nusikaltimų prevencijos priemonės iš dalies orientuotos į nusikalstamumo mažinimą, o poveikis nematuojamas	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: ● Policijos įstatymą; ● Policijos prevencinės veiklos organizavimo aprašą; ● Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymą dėl darbo su rizikos grupės asmenimis tvarkos aprašo patvirtinimo; ● Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programų ir priemonių veiksmingumo vertinimo metodiką; ● Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės sistemos modelio Lietuvoje Konceptiją; ● Vidaus reikalų ministerijos parengtą ataskaitą apie viešojo saugumo būklę Lietuvoje 2005–2019 m.;	Įvertinti, ar: ● visos nusikaltimų bendrosios prevencijos priemonės remiasi kasmetine situacijos analize (kriminogenine situacija); ● Rizikos asmenims vykdoma pakankama individuali prevencija (ne mažiau kaip 5

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	● Vidaus reikalų ministerijos atliktą statistinių duomenų apie 2018 m. užregistruotas nusikalstamas veikas, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, ir nuo nusikalstamų veikų nukentėjusius vaikus, analizę; ● Vidaus reikalų ministerijos 2020-01-29 atliktą tyrimą „Gyventojų nuomonė apie policiją ir viešojo saugumo situacijos vertinimas“; ● Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinį veiklos planą; ● Vidaus reikalų ministerijos veiklos ataskaitas; ● PD veiklos ataskaitas; ● Guidelines for the Prevention of Crime, Annex to ECOSOC Resolution 2002/13; ● mokslo studiją „Irodymais pagrįstos politikos įgyvendinimas nusikaltimų prevencijos srityje: užsienio šalių patirtis ir jos pritaikymo Lietuvoje galimybės“; ● mokslinę literatūrą nusikalstamumo statistikos tematika. <u>Duomenų analizė</u> <u>Analizavome:</u> ● AVPK metinius veiklos planus, jų įgyvendinimo ataskaitas; ● Lietuvos policijos bendruomenės pareigūnų privalomų įgyvendinti bendrosios prevencijos veiklų kalendorius ir jų įgyvendinimo ataskaitas; ● PD parengtas priemonių įgyvendinimo pažymas dėl organizuotų prevencinių priemonių pagal Bendrosios prevencijos veiklų kalendorių; ● PD parengtas rekomendacijas dėl minėtuose kalendoriuose nustatytų priemonių vykdymo; ● kitus duomenis, pateiktus PD, AVPK; ● duomenis, pateiktus IRD; ● duomenis, skelbiamus IRD interneto svetainėje; ● Nusikalstamų veikų žinybinio registro, Statistikos departamento, Eurostato statistinius duomenis. <u>Atvejo tyrimas:</u> analizavome atsitiktų 353 rizikos grupės asmenų (iš visų 10 AVPK) duomenis, pateiktus AVPK, apie rizikos grupės asmenims taikytas individualios prevencijos priemones. Tyrimo tikslinė grupė – rizikos asmenys, 2019 m. įtraukti į didžiausią rizikos laipsnį turinčių asmenų sąrašus. Iš visų 10 AVPK buvo gauti rizikos asmenų, 2019 m. įtrauktų į didžiausią rizikos laipsnį turinčių asmenų sąrašus, sąrašai. Iš viso rizikos asmenų, įtrauktų į minėtus sąrašus 2019 m. buvo 4771. Taikant statistinių paklaidų įvertinimo programą <i>surveysystem</i> (95 proc. patikimumas ir 5 proc. paklaida) buvo nustatyta, kad statistiškai patikima imtis – 356 atvejai. Pavyzdžių (atvejų) imtis buvo skaičiuojama nuo 4771 atvejų (rizikos asmenų). Atvejų imtis (skaičius) kiekviename AVPK buvo apskaičiuota proporcingai, atsižvelgiant į visų 10 AVPK didžiausią rizikos laipsnį turinčių asmenų sąrašus (2019 m.) įtrauktų rizikos asmenų skaičių. Pagal šią atranką buvo atrinkti 353 rizikos grupės asmenys visuose AVPK. Konkrečių rizikos grupės asmenų numeriai iš kiekvieno AVPK didžiausią	● priemonės per metus); ● nusikaltimų prevencijos priemonių poveikis matuojamas pagal nustatytus kriterijus; ● kiekvienais metais atliekama vykdomų priemonių poveikio analizė; ne mažiau kaip 75 proc. gyventojų mano, kad rizika tapti nusikaltimo auka savo gyvenamojoje vietovėje yra maža; ● nusikalstamų veikų skaičius yra ne daugiau kaip 2000/ 100 tūkst. gyventojų; ● realiam nusikalstamumui atskleisti atliekami viktimologiniai tyrimai.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	rizikos laipsnį turinčių asmenų sąrašo atrinkti taikant atsitiktinį atrankos metodą naudojantis <i>Stattrek</i> programėle. <u>Apklauso:</u> visų 60 savivaldybių apklausa, atsakė 60 savivaldybių; visų 60 PK apklausa, atsakė 60 PK. <u>Pokalbiai su:</u> kriminologe, Lietuvos teisės instituto mokslo darbuotoja dr. S. Justickaja; MRU kriminologu, viktimologu dr. A. Kiškiu;	
2.1. Policijos pareigūnai aprūpinti, kad galėtų vykdyti jiems pavestas funkcijas	<u>Dokumentų peržiūra</u> <i>Nagrinėjome:</i> Policijos įstatymą; vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2020–2022 metų strateginis veiklos planą; Policijos pareigūnų, reaguojančių į įvykius, aprūpinimo standarto aprašą (su pakeitimais); kt. PD ir AVPK vidaus dokumentus (veiklos planus ir ataskaitas). <u>Apklauso:</u> visų policijos pareigūnų vykdančių reagavimo funkciją (981) dėl aprūpinimo pagal nustatytus standartus; 60 PK apklausą dėl aprūpinimo. <u>Pokalbiai su:</u> AVPK atstovais; PK atstovais. <u>Duomenų analizė</u> <i>Analizavome:</i> analizavome policijos pareigūnų aprūpinimą atskirais laikotarpiais, lyginome atskirų metų duomenis, analizavome aprūpinimo lygio dinamiką.	Įvertinti, ar turimomis priemonėmis pareigūnai gali atlikti jiems pavestas reagavimo funkcijas.
2.2. Ikitiesminio tyrimo funkcijas atliekančių pareigūnų darbo krūviai policijos komisariatuose netolygūs	<u>Dokumentų peržiūra</u> <i>Nagrinėjome:</i> Policijos įstatymą; Apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų viešosios ir kriminalinės policijos veiklos organizavimo pakeitimo metmenis; LKPB vykdomų policijos pagrindinės veiklos vidaus kontrolės priemonių taikymo tvarkos aprašą; PD, AVPK kriminalinės policijos veiklos organizavimo patikrinimo ataskaitas, pažymas dėl veiklos organizavimo patikrinimo; kt. PD ir AVPK vidaus dokumentus, ataskaitas susijusius su darbuotojų krūviais. <u>Duomenų analizė</u> <i>Analizavome:</i> analizavome 2018–2019 m. ikitiesminio tyrimo funkcijas atliekančių pareigūnų darbo krūvius, vertinome jų dinamiką <u>Apklauso:</u> visų 60 PK apklausą; 695 ikitiesminio tyrimo funkcijas atliekančių policijos pareigūnų apklausą.	Įvertinti, ar darbo krūviai ikitiesminį tyrimą atliekantiems pareigūnams paskirstomi tolygiai.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
2.3. Pareigūnų kvalifikacijai dėmesys skiriamas, bet trūksta praktinių mokymų	<u>Dokumentų peržiūra.</u> <u>Nagrinėjome:</u> ● Policijos įstatymą; ● LR vidaus tarnybos statutą; ● Policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo taisykles; ● Vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinių įstaigų vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir tarnybos organizavimo taisykles; ● Policijos departamento prie VRM 2019–2021 m. strateginis veiklos planą; ● PD, AVPK, Policijos mokyklos veiklos ataskaitas; ● kt. dokumentus, susijusius su pareigūnų kvalifikacijos kėlimu. <u>Pokalbis su:</u> ● GP atstovais. <u>Apklausa:</u> ● 1033 pareigūnų apklausa.	Įvertinti, ar užtikrinamas policijos pareigūnų tinkamos kvalifikacijos įgijimas.
3.1. Beveik pusė komisariatų nepasiekia nustatytų reagavimo rodiklių	<u>Dokumentų peržiūra</u> <u>Nagrinėjome:</u> ● Policijos įstatymą; ● Vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2020–2022 metų strateginį veiklos planą; ● Policijos pareigūnų reagavimo į pranešimus apie smurtą artimoje aplinkoje, teismo sprendimo dėl laikinųjų smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonių skyrimo vykdymo ir šio sprendimo vykdymo kontrolės tvarkos aprašą; ● kt. PD ir AVPK vidaus dokumentus (veiklos planus ir ataskaitas). <u>Apklausos:</u> ● visų 60 PK dėl reagavimo; ● 60 savivaldybių dėl gyventojų galimų nusiskundimų dėl policijos reagavimo į jų pranešimus apie nusikalstamą veiką. <u>Pokalbiai su:</u> ● AVPK atstovais; ● PK atstovais; ● PD atstovais. <u>Duomenų analizė</u> <u>Analizavome:</u> ● palyginome visų PK reagavimą į A ir B kategorijos įvykius, jų dinamiką ir nukrypimus nuo planuotų rodiklių.	Įvertinti, ar visos PK visada laiku sureaguoja į pranešimus apie įvykius kai vykdomi sunkūs ir apysunkiai nusikaltimai.
3.2. Trūksta sąlygų užtikrinti greitą ikiteisminio tyrimo atlikimą	<u>Dokumentų peržiūra</u> <u>Nagrinėjome:</u> ● Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją; ● Baudžiamojo proceso kodeksą; ● Teisėkūros pagrindų įstatymą; ● Vyriausybės įstatymą; ● Policijos įstatymą; ● Teismo ekspertizės įstatymą; ● Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą;	Įvertinti, ar: ● policijoje nustatyti ikiteisminio tyrimo prioritetai atitinka Baudžiamojo proceso kodekse nustatytus prioritetus; ● teisės aktuose yra įtvirtintas baudžiamojo proceso

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	● Konstitucinio Teismo nutarimus; ● Iki teisminio tyrimo terminų kontrolės tvarkos aprašą; ● Generalinio prokuroro rekomendacijas dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos; ● finansų ministro įsakymu patvirtintą Strateginio planavimo dokumentuose naudojamų vertinimo kriterijų sudarymo ir taikymo metodiką; ● GP strateginius veiklos planus; ● mokslinius darbus ikiteisminio tyrimo tema; ● PD 2018–2020 metų strateginį veiklos planą; ● PD veiklos ataskaitas; ● Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro veiklos ataskaitas; ● GP procesinių pažeidimų apibendrinimus; ● AVPK ikiteisminių tyrimų medžiagų nuotolinės stebėsenos ataskaitas; ● kt. dokumentus, reglamentuojančius ikiteisminio tyrimo atlikimą.	● ekonomiškumo principas; ● planuojant nusikalstamų veikų, iširtų ekonomiškumu procesu, rodiklį atsižvelgiama į ankstesnių metų rezultatus; ● užtikrinamas ikiteisminio tyrimo atlikimas pagal nustatytus terminus; ● objektų tyrimų ir ekspertizų trukmė mažėja; ● nepilnamečių apklausose užtikrinamas psichologų dalyvavimas
	<u>Duomenų analizė</u>	
	Analizavome:	
	● palyginome generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakyme įtvirtintus ir Baudžiamojo proceso kodekse nustatytus ikiteisminio tyrimo prioritetus; ● analizavome Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis, vertinome jų pasikeitimus audituojamu laikotarpiu; Integruotoje baudžiamojo proceso informacinėje sistemoje atlikome 93 ikiteisminių tyrimų analizę. Pavyzdžiams iš visų AVPK ikiteisminių tyrimų bylų buvo atrinktos nuo 2018-07-01 pradėtos bylos, kurios viršija 9 mėn. terminą, ir nuo 2017-01-01 pradėtos bylos, kurių atlikimo terminas daugiau nei 18 mėn. Pavyzdžių imtis skaičiuojama iš 2 120 bylų. Taikant statistinių paklaidų įvertinimo programą <i>survey system</i> (95 proc. patikimumas ir 5 proc. paklaida) nustatyta, kad statistiškai patikima imtis – 325 atvejai. Vykdam dvipakopę atranką imtis didinama 10 proc. iki 358 atvejų. Pavyzdžių imtis (skaičius) kiekviename AVPK apskaičiuotas proporcingai, atsižvelgiant į visų 10 AVPK ilgiau nei 9 mėn. vykdytų IT bylų skaičių. Konkrečios IT bylos buvo atrinktos taikant atsitiktinį atrankos metodą <i>Stattrek</i> programėle. Iš Generalinės prokuratūros gavome leidimą susipažinti su 103 IT bylomis. IBPS prieigos teisę turėjome prie 93 IT bylų.	
	Pokalbiai su:	
	● GP atstovais; ● Teisingumo ministerijos atstovais; ● Lietuvos Aukščiausiojo teismo atstovais; ● Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos atstovais. ● 4 nepriklausomais teisės ekspertais. ● LPKTC atstovais;	

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	● PD atstovais;● AVPK atstovais;● PK atstovais. <i>Aplausos:</i> ● visų 60 PK;● 695 ikiteisminio tyrimo funkcijas atliekančių policijos pareigūnų.	

Pokyčių rodiklių duomenys

1 lentelė. Pokyčių rodiklių duomenys

Rodiklis	Policijos funkcijų ir atsakomybės reglamentavimas dėl nusikaltimų prevencijos.	Viktimologinių tyrimų skaičius.	Atlikta policijos įgyvendinamų nusikaltimų prevencijos priemonių poveikio vertinimo analizė.	
Matavimo vienetas		Vnt.		
Pradinė reikšmė	Nereglamentuotos funkcijos ir atsakomybė	0	Nėra atlikta.	
Pradinės reikšmės fiksavimo data	2020 m.	2019 m.	2020 m.	
Siektina reikšmė	Reglamentuotos funkcijos ir atsakomybė	1	Atlikta analizė.	
Tolerancijos ribos	Gera	Visiškai reglamentuota	≥1	Visiškai atlikta analizė
	Vidutiniškai	Iš dalies reglamentuota	1	Iš dalies atlikta analizė
	Blogai	Visiškai nereglamentuota	0	Neatlikta analizė
Siektinos reikšmės fiksavimo data	2022 m.	2023 m.	2025 m.	
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	Priimti teisės aktai.	Viktimologinis tyrimas	VRM atliekama priemonių poveikio vertinimo analizė.	
Duomenų pateikimo periodiškumas	Vertinant pokytį.	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį.	
Detalus skaičiavimo aprašymas	Teisės aktų analizė.	Įvertinti, ar atliktas viktimologinis tyrimas.	Pateikta atlikta analizė.	

2 lentelė. Pokyčių rodiklių duomenys

Rodiklis	Dalis ikiteisminių tyrimų, kuriuose atliekant apklausas (kai ikiteisminiuose tyrimuose dalyvauja nepilnamečiai) turi dalyvauti psichologas.	AVPK, kuriuose nustatyti prevencijos prioritetai, pagrįsti kriminogeninės situacijos analize ir naudojami prevencinių priemonių planavimui, skaičius.	AVPK, kurie sistemina ir analizuoja duomenis, dėl taikytos individualios prevencijos, skaičius.	
Matavimo vienetas	Proc.	Vnt.	Vnt.	
Pradinė reikšmė	Bus apskaičiuota	0	1	
Pradinės reikšmės fiksavimo data	2022 m.	2020 m.	2020 m.	
Siektina reikšmė	100	10	10	
Tolerancijos ribos	Gera	≥ 95	10	10
	Vidutiniškai	94–81	6–9	6–9
	Blogai	≤ 80	≤ 5	≤ 5
Siektinos reikšmės fiksavimo data	2024 m.	2022 m.	2022 m.	
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	IBPS analizė	AVPK metiniai planai	AVPK metinės analizės	
Duomenų pateikimo periodiškumas	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	

Rodiklis	Dalis ikiteisminių tyrimų, kuriuose atliekant apklausas (kai ikiteisminiuose tyrimuose dalyvauja nepilnamečiai) turi dalyvauti psichologas.	AVPK, kuriuose nustatyti prevencijos prioritetai, pagrįsti kriminogeninės situacijos analize ir naudojami prevencinių priemonių planavimui, skaičius.	AVPK, kurie sistemina ir analizuoja duomenis, dėl taikytos individualios prevencijos, skaičius.
Detalus skaičiavimo aprašymas	X=A/B X- apklausų dalis, kuriose dalyvavo psichologas, proc. A – nepilnamečių apklausų, kuriose dalyvavo psichologas, skaičius; B – nepilnamečių apklausų, kuriose turėjo dalyvauti psichologas, skaičius.	Suskaičiuoti, kiek AVPK parengia planus nurodant nusikaltimų prevencijos prioritetus ir pagal juos planuodami priemones.	Suskaičiuoti, kiek AVPK sistemina ir analizuoja duomenis dėl taikytos individualios prevencijos.

3 lentelė. Pokyčių rodiklių duomenys

Rodiklis	Policijoje atliekamiems ikiteisminiams tyrimams aukščiausias prioritetas suteikiamas atsižvelgiant į BPK.	Policijos pareigūnų, patenkintų darbo krūviais, dalis.	Pareigūnų, patenkintų kvalifikacijos tobulinimu, dalis.
Matavimo vienetas	Vnt.	Proc.	Proc.
Pradinė reikšmė	Nei vienu iš BPK nustatytų atvejų, kai ikiteisminis tyrimas turi būti prioritetas, pagal PD patvirtintą aprašą savaimė nesuteikiamas aukščiausias prioritetas	56	59
Pradinės reikšmės fiksavimo data	2020 m.	2020 m.	2020 m.
Siektina reikšmė	Policijoje atliekamų ikiteisminių tyrimų prioritetų nustatymo apraše aukščiausias prioritetas suteikiamas byloms, kuriose: – įtariamieji yra suimti; – įtariamieji yra nepilnamečiai; – nukentėjusieji yra nepilnamečiai.	64	75
Tolerancijos ribos	Gerai Vidutiniškai Blogai	≥62 57–61 ≤56	≥72 66–71 ≤59
Siektinos reikšmės fiksavimo data		2024 m.	2024 m.
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	Aprašas	Pareigūnų apklausa	Ataskaita apie pareigūnų kvalifikacijos kėlimą
Duomenų pateikimo periodiškumas	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį.	Vertinant pokytį
Detalus skaičiavimo aprašymas	Aprašo analizė	X=A/B X – pareigūnų, patenkintų savo tarnyba dalis, proc. A – pareigūnų, patenkintų savo tarnyba, skaičius; B – dirbančių pareigūnų skaičius	X=A/B X – mokymuose dalyvavusių pareigūnų dalis, proc. A – pareigūnų, dalyvavusių kvalifikacijos kėlime, skaičius; B – dirbančių pareigūnų skaičius

Valstybinio audito ataskaitos
„Policijos vykdoma nusikaltimų
prevencija ir tyrimas“
4 priedas

Užsienio šalių praktika: nusikaltimų prevencijos koordinatoriai ir jų funkcijos

Koordinatorius	Koordinatoriui nustatytos funkcijos
Suomijos Nacionalinė nusikaltimų prevencijos taryba	skirti išteklius nusikaltimų prevencijai ir stebėti nusikalstamumo situaciją; užtikrinti bendradarbiavimą tarp regionų ir savivaldybių; sukurti metodus, kuriais būtų galima įvertinti, ar kovos su nusikalstamumu prevencijos priemonės yra veiksmingos ir ekonomiškai; organizuoti regioninius mokymus ir seminarus nusikalstamumo prevencijos klausimais; mokykloms ir jaunimo tarnyboms sukurti mokomąją medžiagą apie nusikalstamumo prevenciją abiem Suomijos valstybinėmis kalbomis (suomių ir švedų); organizacijoms, dirbančioms su jaunimu, sukurti bendradarbiavimo tinklą, skirtą informacijos apie nusikalstamumo prevenciją sklaidai; sudaryti nacionalinę nusikaltimų prevencijos vertinimo duomenų bazę, kuri sudarys prielaidas išanalizuoti, ar nusikalstamumo prevencija yra efektyvi, naudinga ir ekonomiškai; rinkti ir platinti informaciją apie projektus ir gerą praktiką, siekiant užkirsti kelią nesaugumo jausmui, diskriminacijai ar neapykantos kurstymui, dėl kurio skirtingų gyventojų grupių gyventojai negali dalyvauti vietos veikloje
Čekijos Nacionalinis nusikaltimų prevencijos komitetas, prižiūrimas Vidaus reikalų ministerijos	inicijuoti nusikalstamumo prevencijos veiklą, platinti informaciją, koordinuoti veiklą visais visuomenės ir vyriausybės lygmenimis ir tvirtinti prevencijos projektų, įgyvendinamų nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygiu, subsidijas
Estijos Nusikaltimų prevencijos taryba (Vyriausybės komitetas)	koordinuoti nusikalstamų veikų prevenciją ir nustatyti jos tikslus, siekiant užkirsti kelią nusikaltimams; konsultuoti savivaldybes prevencinio darbo klausimais
Airijos Nacionalinė policijos ir saugumo tarnyba	sukurti nusikalstamumo prevencijos organizacinį nacionalinį kompetencijos centrą; dalintis geriausia nusikalstamumo prevencijos praktika su visais suinteresuotaisiais subjektais; užtikrinti nuoseklų nusikaltimų prevencijos ir mažinimo strategijos įgyvendinimą visuose lygmenyse; suorganizuoti kasmetinę dviejų dienų nusikaltimų prevencijos konferenciją; užtikrinti, kad visiems nusikalstamumo prevencijos pareigūnams būtų užtikrinamas nuolatinis kvalifikacijos kėlimas nusikalstamumo prevencijos teorijos, praktikos ir naujovių diegimo srityse; sukurti specialius nusikalstamumo prevencijos patarimų mechanizmus sunkiai pasiekiamoms ir pažeidžiamoms bendruomenės grupėms.
Bulgarijos Nacionalinė nusikaltimų prevencijos taryba	analizuoti nusikalstamumo priežastis ir sąlygas bei nustatyti būdus, kaip jas pašalinti ir apriboti; organizuoti apklausas, analizes ir periodines ataskaitas apie viktimizaciją; skatinti Vyriausybės, nevyriausybinių organizacijų ir pilietinės visuomenės partnerystes; koordinuoti vietos institucijas vykdant nusikalstamumo prevencijos politiką; stiprinti Europos Sąjungos valstybių narių kompetentingų institucijų bendradarbiavimą prevencijos klausimais; organizuoti seminarus, mokymus ir konferencijas, bendradarbiaujant su ECPN valstybėmis narėmis, siekiant keistis patirtimi ir gerąja praktika; plėtoti bendrus projektus ir užmegzti ryšius su užsienio nevyriausybėmis organizacijomis; susieti prevenciją su įgyvendinamomis užimtumo didinimo programomis ir valstybės ekonomikos skatinimu
Slovakijos Vyriausybės nusikalstamumo prevencijos taryba	įgyvendinti tarptautinę, Europos ir nacionalinę nusikalstamumo prevencijos politiką ir kitą antisocialinę veiklą; sukurti analitinių, efektyvumo vertinimo, stebėsenos ir kontrolės mechanizmų sistemą, skirtą sistemingai nustatyti priimtų priemonių veiksmingumą ir efektyvumą; remti ir įtraukti nevyriausybines organizacijas, bažnyčias ir religines organizacijas į tas veiklos sritis, kuriose valstybės ir savivaldos organai negali vykdyti prevencinės veiklos; užtikrinti nusikalstamumo prevencijos finansavimą

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Valstybinio audito ataskaitos
„Policijos vykdoma nusikaltimų
prevencija ir tyrimas“
5 priedas

Kalendoriuose nustatytų su nusikaltimų prevencija susijusių priemonių neįgyvendinimas AVPK

Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymu patvirtintame Lietuvos policijos bendruomenės pareigūnų privalomų įgyvendinti bendrosios prevencijos veiklų kalendoriuje 2019 m. II–IV ketvirčiams nustatytos priemonių pavyzdžiai	AVPK, įvykdę nustatytus rodiklius
Vagysčių iš gyvenamųjų patalpų prevencijos dienos Europoje minėjimas. Jos metu organizuojamos prevencinės priemonės (iniciatyvos), kuriomis siekiama didinti žmonių sąmoningumą ir suteikti informacijos, kaip apsaugoti savo būstą nuo vagysčių (2019 m. birželio 19 d.)	Alytaus; Kauno; Klaipėdos; Marijampolės; Panevėžio; Šiaulių; Tauragės; Telšių; Utenos; Vilniaus
Susitikimų ar mokymų saugios kaimynystės grupių nariams organizavimas	Marijampolės; Tauragės; Vilniaus (Alytaus; Kauno; Klaipėdos; Šiaulių; Telšių; Utenos AVPK nėra galimybės nustatyti, ar pasiektas rodiklis)
Prevencinė priemonė, skirta gyventojų turto apsaugai	Tauragės (Vilniaus AVPK nėra galimybės nustatyti, ar pasiektas rodiklis)
Priemonė, skirta vagysčių iš automobilių prevencijai	Spalio mėn.: Alytaus; Kauno; Marijampolės; Panevėžio; Šiaulių; Tauragės; Vilniaus Gruodžio mėn.: Šiaulių; Vilniaus (Alytaus AVPK nėra galimybės nustatyti, ar pasiektas rodiklis)
Susitikimai su pagyvenusiais žmonėmis, siekiant jiems suteikti informacijos, kaip apsaugoti nuo sukčiavimo, smurtinių nusikaltimų, kišenvagysčių	Liepos mėn.: Kauno; Šiaulių; Tauragės; (Vilniaus AVPK nėra galimybės nustatyti, ar pasiektas rodiklis) Spalio mėn.: Kauno; Klaipėdos; Marijampolės; Vilniaus
Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis diena (2019 m. spalio 18 d.)	Kauno; Marijampolės; Šiaulių; Tauragės; Vilniaus
Susitikimai bendruomenėse dėl smurto artimoje aplinkoje netoleravimo skatinimo	Kauno
Susitikimai-konsultacijos tėvams bei švietimo ir ugdymo įstaigų administracijai (supažindinti 5–8 klasių moksleivių tėvus su jaunimo dažniausiai daromais pažeidimais ir jų pasekmėmis)	Alytaus; Kauno; Klaipėdos; Marijampolės; Panevėžio; Šiaulių; Tauragės; Telšių; Utenos ir Vilniaus AVPK nėra galimybės nustatyti, ar pasiektas rodiklis
Teisinė atsakomybė septintų klasių moksleiviams	Alytaus; Kauno; Klaipėdos; Marijampolės; Panevėžio; Šiaulių; Tauragės; Telšių; Utenos ir Vilniaus AVPK nėra galimybės nustatyti, ar pasiektas rodiklis
Susitikimai švietimo įstaigose dėl pirotechnikos priemonių naudojimo	Alytaus; Kauno; Klaipėdos; Panevėžio; Šiaulių; Tauragės; Telšių; Utenos ir Vilniaus AVPK nėra galimybės nustatyti, ar pasiektas rodiklis)
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal AVPK pateiktus duomenis	

Valstybinio audito ataskaitos
„Policijos vykdoma nusikaltimų
prevencija ir tyrimas“
6 priedas

Rizikos grupės asmenų rizikos laipsnio (profilio) nustatymo kriterijai

Rizikos laipsniai	Rizikos grupės asmenys	Papildomi kriterijai (padidinta rizika)
I rizikos laipsnis (didžiausias)	Organizuotų nusikalstamų grupuočių nariai Pavojingiausios (rizikingiausios) kriminalinės asmenybės	Kiekvienu konkrečiu atveju dėl prevencijos priemonių taikymo sprendžia Kriminalinės žvalgybos skyriaus vadovas, atsižvelgdamas į kriminalinės žvalgybos tyrimus ir jų perspektyvą. Teistas daugiau kaip 2 kartus Asmens atžvilgiu atliekamas tyrimas pagal Kriminalinės žvalgybos įstatymą Teistas už seksualinį nusikaltimą vaiko atžvilgiu Probacijos tarnybos išvada dėl pakartotinio smurto rizikos
II rizikos laipsnis (vidutinis)	Nuteistas už sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo padarymą (kol išnyks teistumas) Nuteistas (ar pripažintas kaltu) už tyčinį apysunkio smurtinio, seksualinio, finansinio-ekonominio pobūdžio nusikaltimo, taip pat apysunkio nusikaltimo, susijusio su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, padarymą (kol išnyks teistumas ar sueis BK nustatyti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės terminai)	Pakartotinai patrauktas atsakomybėn už smurtą artimoje aplinkoje Pripažintas kaltu dėl smurtinio ar seksualinio nusikaltimo prieš vaiką Teistas daugiau kaip 2 kartus Probacijos tarnybos išvada dėl pakartotinio smurto rizikos Neturintis pastovaus pragyvenimo šaltinio
III rizikos laipsnis (žemesnis)	Nuteistas už tyčinės nusikalstamos veikos padarymą (kol išnyks teistumas) Pripažintas kaltu dėl tyčinės nusikalstamos veikos padarymo, bet nuo baudžiamosios atsakomybės atleistas pagal laidavimą (kol pasibaigs laidavimo terminas) ar susitaikius su nukentėjusiuoju (kol sueis 1 metai nuo susitaikymo dienos) Įteiktas pranešimas apie įtarimą dėl nusikalstamos veikos, susijusios su smurtu artimoje aplinkoje, arba dėl seksualinio pobūdžio nusikalstamos veikos vaiko atžvilgiu Taikomos prevencinio poveikio priemonės pagal Lietuvos Respublikos policijos įstatymą Taikomos smurtą patyrusio asmens laikinosios apsaugos priemonės	Įtariamas sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo padarymu Pakartotinai trauktas atsakomybėn už smurtą artimoje aplinkoje Daugiau nei 5 kartus per 1 metus pristatytas į policijos įstaigą
Vertinamieji kriterijai sprendimui dėl rizikos laipsnio (profilio) pakeitimo:		
↓ AUKŠTESNĖS RIZIKOS GRUPĖ		↓ ŽEMESNĖS RIZIKOS GRUPĖ
Pagrindinis pragyvenimo šaltinis – iš teisės pažeidimų gaunama nauda. Asmuo pakartotinai padarė nusikalstamą veiką. Neigiama Probacijos tarnybos informacija.		Atsiradęs pastovus pragyvenimo šaltinis. Atsiradę stiprūs socialiniai ryšiai. Teigiama Probacijos tarnybos informacija (pvz., veiksminga elgesį koreguojanti programa).
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Policijos departamento pateiktus duomenis		

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

